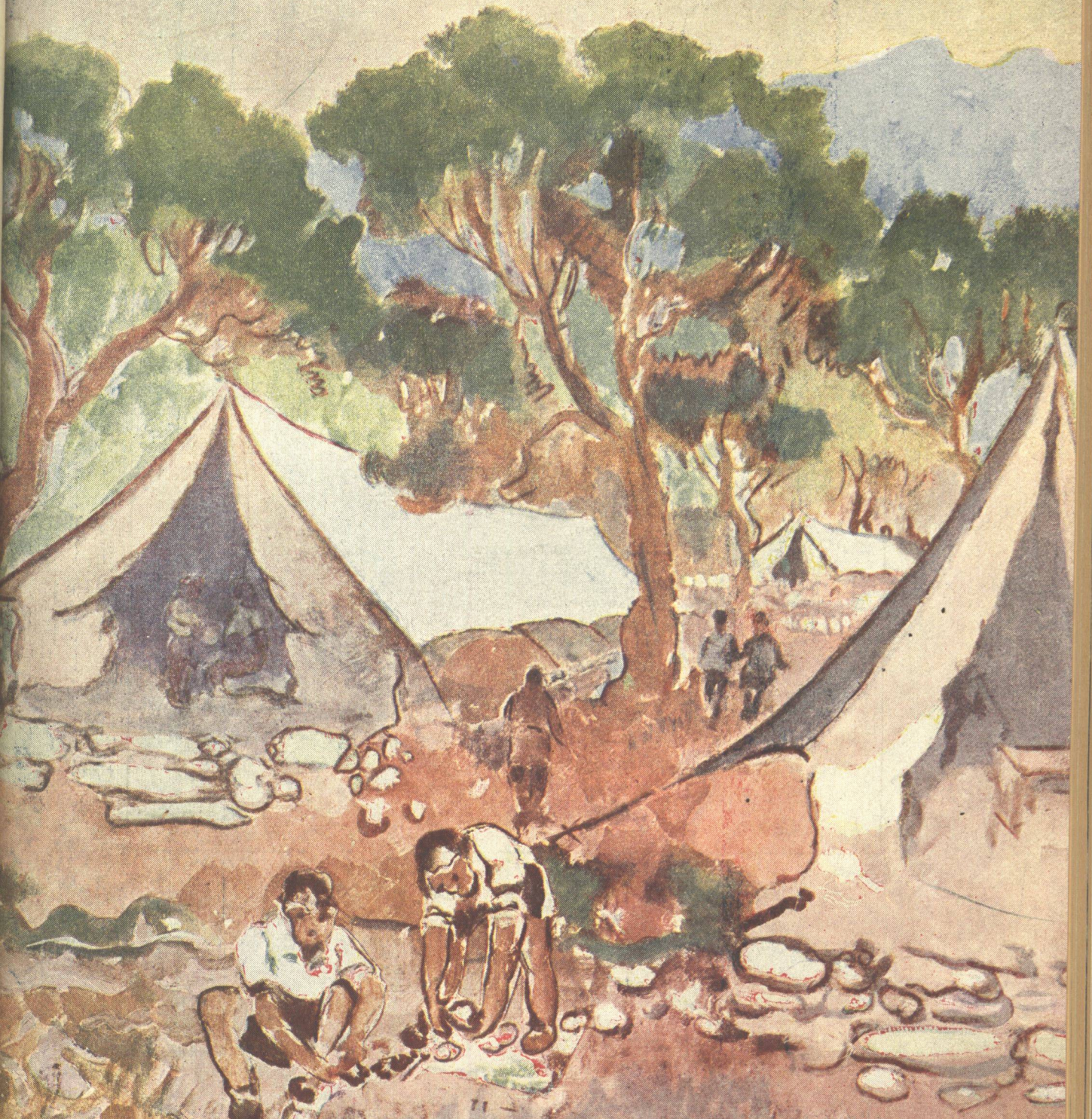

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΤΙΜΗ ΕΝΕ

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

Έργοστάσια, Βιομηχανία, Τράπεζαι, Νομικά πρόσωπα, Δήμοι—Κοινοότητες Δραχ. 25 000

Έργατικά Κέντρα, Όργανώσεις 12.000

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'. ΤΕΥΧΟΣ 30 - 40 - ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΓΡΑΦΕΙΑ: «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» - ΤΗΛ. 64.105 - ΣΕΠΤ. - ΟΚΤ. 1947

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»	Έπιστροφή στη δουλειά και στην Ελλάδα.
ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΡΑΤΗ	Ευαγγελισμός.
ΕΜΜΑΝ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ	Η Αμερική στο πλευρό των Ελλήνων.
ΘΑΝΑΣΗ ΠΕΤΣΑΛΗ	Ο Ρήγας στη Βιέννη.
ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ	Το τραγούδι της Κρουσταλλένιας.
ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ	Έργασία και Έργασία.
ΠΕΤΡΟΥ ΧΑΡΗ	Ένα κ' ένα κάνουν δύο!
ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ	Ο Νικ. Σταματελόπουλος.
Σ. Γ. ΚΛΑΔΑ	Η Ψυχαγωγία του Λαού.
Ω.	Κληντον Γκόλντεν και Άλαν Στράαν.
ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ	Το αντίκρουσμα της θάλασσας.
ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ	Έργασία και Ιδιοφυΐα.
Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ	Κάρολος Φαβάρ.

■ ■ ■

Πολεμική τέχνη (Από τον Έλληνοϊταλικό πόλεμο). — Έργατες και επαγγελματίες του παλιού καιρού.

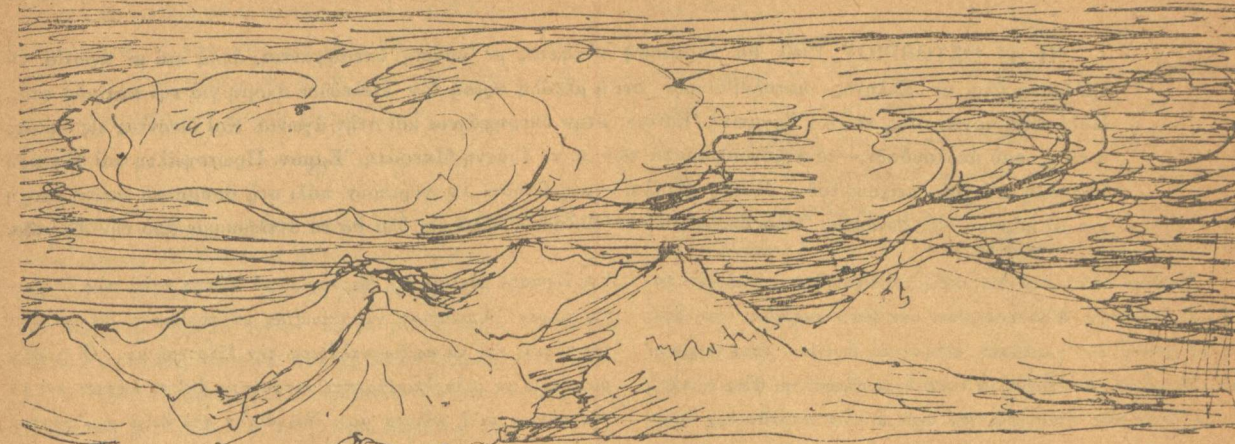
■ ■ ■

ΜΙΚΡΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ (Το «Σχέδιο Μάρσαλ» — Η Βουλή των Λόρδων) — ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ. — ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ (Θέατρο — Κινηματογράφος — Βιβλία) — ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΣΤΑΓΥΡΟΛΕΞΟ — ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 1.000

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΑΡΙΘ. 3 - 4 - ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΣΕΠΤ. - ΟΚΤΩΒΡ. 1947

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γυρίζει πάλι ο κόσμος της δουλειάς στα έργα του, με ξεκούραστο στήθος και πιο δυνατό χέρι. Οί άνθρωποι του κάμπου, τους καλοκαιρινούς ίσα-ίσα μήνες, πολύ θά έμύχθησαν και πολλά θά έδωσαν. Μά οι άλλοι, που περνούν τις ημέρες τους σε μιὰ φάμπρικα ή σ' ένα γραφείο, κάπου θά ανανέωσαν τις δυνάμεις τους, σε μιὰ πλαγιά ή σε μιάν ακρογιαλιά, σε μιὰ κατασκήνωση, σε μιὰ καλύβα ή και κάτω από ένα πεύκο, και κάποια παρακαταθήκη όξυγόνου θά έκαμαν. Δέκα, δεκαπέντε, είκοσι μέρες, θά έμειναν ξεγνοιαστοί και θά βοήθην τον καιρό να ανασυντάξουν τον όργανισμό τους και να πολλαπλασιάσουν την άντοχή τους.

Μά ή μεγάλη ανανέωση των δυνάμεων και ή θαυμαστή άνάταση των ψυχών γίνεται σε πλατύτερα στροώματα, γίνεται αυτή τή στιγμή σε όλη την Ελλάδα, με μιὰ ζωντανή άνάμνηση και με μιὰ απaráμιλλη έθνική συγκίνηση: με την έπιστροφή στην πιο ίερή ώρα της νέας Έλληνικής Ιστορίας, με το προσκύνημα στην 28η Οκτωβρίου του 1940. Έκει όλοι οι Έλληνες. Έκει κι' ό εργάτης κι' ό εργαζόμενος άνθρωπος. Κι' από κει το νέο ξεκίνημα για το εργαστήριο ή για το γραφείο, όπου ό καθένας νοιώθει άμέσως πόσοι και πόσα τον περίμεναν.

Και την έπιστροφή του εργάτη και του εργαζόμενου ανθρώπου δεν την περιμένουν με λαχτάρα μόνο στην Ελλάδα. Ένα μεγάλο μέρος του κόσμου είναι γεμάτο από θλιβερά έρείπια. Και πολλοί λαοί δεν έχουν ούτε το ψωμί.

Αν όμως ή έπιστροφή των ξεκούραστων χειρών και των ανανεωμένων ψυχών στα έργα τους είναι μιὰ μεγάλη έλπίδα σε όλους τους τόπους, για την Ελλάδα είναι ή μόνη και ή τελευταία έλπίδα. Με τή δουλειά θά κερδίσουμε ό,τι έχασαμε. Με τή δουλειά και με την έθνική μας ύπερηφάνεια, θά κάνουμε καλύτερη, πιο εύκολη, πιο ανθρώπινη τή ζωή μας.

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

Ευαγγελισμός

του κ. Γιάννη Μπεράτη

Η 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940 θά έορτασθή κ' έφέτος με έθνική ύπερηφάνεια, αλλά και με άγωνία. Οί Έλληνες, όλοι οί Έλληνες, καταλαβαίνουν ότι ή μεγάλη κρίση δέν έτελείωσε άκόμη γιά την πατρίδα τους. Μαζί τους, κοντά τους, και ή «Έργατική Έστία», στην ύπερηφάνεια και στην άγωνία. Και δίνοντας τις ώραιες σελίδες που άκολουθούν,—τά πεζογραφήματα των κ. κ. Γιάννη Μπεράτη, Έμμαν. Πρωτοψάλτη και Θανάση Πετσάλη και τούς στίχους του κ. Πάνου Σπάλα,—τους βοηθεϊ νά γυρίσουν πάλι στη θαυμαστή έκείνη έποχή και νά πάρουν νέες δυνάμεις. Όλα θυσία γιά την Έλλάδα. Άλλά και όλα θά τά άντλήσουμε από την Έλλάδα.

Εύπνησα τό πρωϊ μ' ένα περίεργο συναίσθημα, πώς κάτι παράξενο με ξύπνησε. Κάτι άκουγόταν σάν όλο ν' άνεβαίνει από κάτω, απ' τό βάθος τής χαράδρας, κι' όλο τό δωμάτιο ήταν έρημο κι' όπως-πως τακτοποιημένο, τό τζάκι ήταν σβηστό, κι' ούτε κι' αυτός άκόμη ό Νώντας ήταν έδω. Τά σκούρα τών παραθυριών ήταν κλειστά, αλλά χάσκανε και κάποιο φώς έμπαινε. Πέταξα τις κουβέρτες μου, φόρεσα γρήγορα τά παπούτσια μου και καθώς καθόμουν άκόμη έτσι μέσ' στο έρημο σιωπηλό σπίτι, όλο προσπαθούσα νά συνέλθω, νά θυμηθώ και ν' άκούσω καλύτερα. —Μά, ναι! Όρισμένως ήταν τραγουδι από πολλές φωνές αυτό που άκουγόταν βαθιά κι' όλο άνεβαίνει. Μά βέβαια! ό Έθνικός μας "Γυμνος!—Άνοιξα γρήγορα τό παράθυρο και κτύπησα κάτω.

Ήταν πολύ πρωϊ άκόμη και τό τοπείο τ' αντίκρυζα γιά πρώτη φορά. Κι' εκεί στο βάθος τής χαράδρας, κοντά σ' ένα μακρόστενο σπίτι και σ' ένα ίσιωμα που άπλωνόταν μπροστά του, είδα από ψηλά, παραταγμένους όλους τούς στρατιώτες, έτσι, σάν σ' ένα μεγάλο ευθύγραμμο Π, άκίνητους και σε προσοχή, νά τραγουδάνε άκόμη μ' όλη τή δύναμη του στήθους τους:

Απ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
των Έλλήνων τὰ ιερά
και σάν πρῶτα άντρωμένη
Χαϊρε! ό! χαϊρε! Έλευθεριά!

Δέν ξέρω γιατί άκούμπησα άξαφνα τούς άγκώνες μου πάνω στο πρεβάσι του παραθυριού, έχωσα τό κεφάλι μου μέσ' στα δύο μου χέρια κι' άρχισα νά κλαίω σάν μικρό παιδί.

Έ! βέβαια, είπα σε λίγο, σήμερα είναι ή 25η Μαρτίου (είχα χάσει πιά και τις ήμερομηνίες και τά πάντα, μου φαινόταν), μά ήταν τόσο παράξενο έδω, πάνω στα έρημα και φαλακρά τουτα βουνά αυτό τό όμαδικό τραγουδι που έκανε πάντα νά περνάει μπρός στα μάτια σου, σάν έκτυφλωτική άστραπή, ή λευκή μορφή τής Έλλάδας...

Ήμουν άξούριστος, με σιχαμένα άραιά γένητα, βρωμερός ή γραβάτα μου, ποῦχα τόσες μέρες νά τή λύσω, είχε γίνει πιά μαυροκαφέ απ' τούς άδιάκοπους ιδρώτες που την είχανε ποτίσει, τό κόλλάρο μου ήταν σε πολύ χειρότερη κατάσταση κι' όλο τό κορμί μου μ' έτρογγε φοβερά, έτσι που νά ξύνουμαι συνεχώς και ν' άναταράζω όλη την ώρα τις πλάτες μου καθώς κυτταγόμενα στο μικρό μου καθρεφτάκι τής τσέπης. Είχα καθίσει πάνω στον κατασκονισμένο σάκκο μου και κτύπηξα όποσδήποτε νά σουλωπωθώ κάπως γιά νά

παρουσιαστώ σε λίγο στη Μεραρχία, μά έβλεπα καλά πώς δέ γίνεται τίποτα. Άρκέστηκα νά χτενιστώ, νά φορέσω τό δίκωχο άντι τής κιάσας και νά σφίξω καλύτερα την έξάρτησή μου. Οί μπότες μου ήταν σε μιάν άπερίγραπτη κατάσταση απ' τις λάσπες και τά γδαρσίματα κι' ή κυλότα μου, έδω δίπλα στο δεξιό μου γόνατο, είχε ξεραφτεί σχεδόν από πάνω ως κάτω σ' όλη τή ραφή της άφινοντας νά φαίνεται όλο τό γυμνό μου μπουτί, που δέν ήξερα πώς νά τό σκεπάσω. Ίσως ό Νώντας, αυτός που πάντοτε τά καταφέρνει, νά βρει καμιά βελόνα και καμιά κλωστή και κάπως νά τά μπαλώσουμε τά πράγματα, σκέφτηκα.

Σε λίγο ένας-ένας οί στρατιώτες που καθόντουσαν σ' αυτό τό σπίτι άρχισαν νά έπιστρέφουν. Μπροστά στην είσοδο, που έμενε φαίνεται πάντοτε όρθάνοιχτη, ένας μεγάλος άναμαλλιάρης μαντρόσκυλος, μ' ένα όλοστρόγγυλο κεφάλι που σουρχόταν νά τό σφίξεις μέσ' στην άγκαλιά σου και νά τόν χαϊδεύεις γιά ώρες και γιά ώρες, έτσι που θάσαστε όλομόναχοι και οί δύο σας, πίσω απ' τά τεντωμένα του αυτιά, τούς ύποδεχότανε με χαρωπά γαυγίσματα, πηδώντας πολλές φορές με τά δύο μπροστινά του πόδια πάνω στο στήθος τους και κουνώντας συνεχώς τή φουντωτή ούρά του.

Τόν είχα δει και πριν που μπαινόβγαίνει και σάν άφέντης του σπιτιού μ' ένα άπότομο τίναγμα του ποδιού του άνοιγε μιá πορτούλα πουταν στο βάθος του δωματίου, κι' ύστερα, όταν έμπαινε και καθύταν λίγη ώρα, την ξανάνοιγε με τό μουσούδι του γιά νά βγει πάλι έξω. Όπως είδα μετά, ήταν ένας μικρούτσικος σκοτεινός όρθογώνιος χῶρος πίσ' απ' αυτήν την πορτίτσα, μά ώρισμένως εκεί μέσα ήταν τό βασιλείο του και δέν θάφινε κανένα νά τό πλησιάσει.

Όσες φορές μπαινόβγαίνει τόν φώναζα χαδιάρικα κοντά μου άπλώνοντας τό χέρι και σκάζοντας τά δάχτυλά μου, μά κείνος πάντα με κτύπηγε λοξά και δύσπιστα, κατέβαζε δυσανεστημένος την ούρά του κι' άνασηκώνοντας πλάγια την τριχωτή μουσούδα του μουδειχγε τά άσπρα δόντια του μόνο απ' τή μιá μεριά, έτσι σε κάποια άκίνητη στάση άμφιβολίας αν έπρεπε νά μου τά δείξει όλα με μιá και νά κανονίσει στο κάτω-κάτω μιá και καλή αυτόν τόν παρείσακτο, που δέν μπορούσε νά καταλάβει πότε τρύπωσε έδω μέσα και πώς δέν τόν πήρε χαμπάρι, αυτός, τή νύχτα.

Ήξερα από σκύλους και δέν κουνιόμανε απ' τή θέση μου και κείνος μούγκριζε και τραβούσε δύσθυμος προς την έξοδο, πάντα κυττώντας με λοξά, σά νά γκάβιζε, και σά νά μὴν ήθελε νά δείξει πώς με παρακολουθεϊ.

—Έ! Ζωζέφ! Έ! Ζωζέφ! λέγανε όλοι τους καθώς πηδούσε

επάνω τους και του χτυπούσανε χαδιάρικα τό κεφάλι. Σήμερα μου φαίνεται πώς θάχεις γλέντι, Ζωζέφ!—κι' εκείνος όλο πήδαγε κι' άναταραζότανε όλόκληρος κι' έτρεχε νά ύποδεχτεί τόν άλλον, μη χάνοντας όμως ποτέ την έπίσημη και σοβαρή και σχεδόν λιονταρίσια άγριάδα του. Έσύ μὴν κυττάς, έσύ νά μὴν κυττάς, ήτανε σά νά μου λέει τό μάτι του που πάντα με παρακολουθούσε. Τουτοί δῶ είναι φίλοι μου—έγω γιά σένα ούτε καν ξέρω που κρατάει ή σκούφια σου.

Μά όπως και νάτανε, κι' επειδή μέσα μου άγαπάω βαθιά τά ζῶα, δέν άργήσαμε νά γίνουμε φίλοι κι' έμεϊς.

Γιατί σήμερα τό συστάιο ήταν διπλό και τριδιπλό κι' όποιος έφτανε, έφτανε χαρούμενος νά καθίσει στη γωνιά του και νά ξεσκεπάσει την καρβάνα του. Κι' όχι μόνο αυτό, αλλά και σ' άλλο χέρι κράταγε, γιομάτο σχεδόν ως τά χειλια του, τ' αλουμινένιο κύπελλο με κονιάκ, που είναι πρώτης, ξετρα δηλαδή, κύριε Άξιωματικέ! Όλοι—άξιωματικοί και στρατιώτες—σήμερα έχουμε κρέας με πατάτες. Κι' όχι άστεϊα. Τό βούτυρο πλείει από πάνω!

Είχανε πιά μαζευτεί αρκετοί όταν έφτασε κι' ό Νώντας χαμογελαστός και σάν άπολύτως ξεκούραστος κι' από μακριά, απ' την πόρτα σχεδόν, μου κουνούσε και μούπαιζε μέσ' στο χέρι του κάτι τό γυαλιστερό, σάν γιά τά μωρά που θέλουνε νά τούς δείξουνε τά καινούργια τους «παπά».

—Μυαλά! Είπανε οί στρατιώτες που σηκώσανε τό κεφάλι απ' την καρβάνα τους, μυαλά! Ναι, έσεϊς οί άξιωματικοί έχετε σήμερα και κόνσερβα μυαλά.

Ήταν ένα μικρό στρογγυλό κουτάκι (μά αλήθεια! τόσο καταπληκτικό έδω πάνω!) «φουά-γκρά»—άλλά οί στρατιώτες έπιμένανε τόσο πώς είναι μυαλά, που δέ θέλησα νά τούς δυσανεστήσω όταν άνάφτηκε πιά τό τζάκι και γίναν μπρός στις φλόγες του οί άνάλογες φρυγανιές και τό μοιραστήκαμε, άλείβοντάς τις όσο μπορούσαμε πιό παχιά, ίσια και δίκαια.

—Καλό είναι—άλλά λίγο άνοστο, άποφαινόντουσαν οί περισσότεροι. Έ! κι' αν είχαμε λίγο αλάτακι!...

Ήταν παιδάκια μέσ' στην καρβάνα μου—κι' έτσι μετά πλησίασα τόν Ζωζέφ. Στην αρχή δυστροπούσε, μά στο τέλος ήρθε. Τόν τάιξα γονατιστός μπροστά του, ένα-ένα κοκκαλάκι, έτσι σάν μεζελίκι. Και φαίνεται πώς αυτό, πουταν κάπως και σάν παιγνίδι, τάρεσε. Κι' έτσι γινήκαμε φίλοι.

Οί στρατιώτες, άφου άκουμπήσανε τις καρβάνες τους δίπλα τους κι' άφου είχαν πάρει πιά τά κύπελλα με τό κονιάκ στο χέρι, όλο σχολιάζανε ποιός απ' τούς δύο άξιωματικούς που μίλησε κάτω τ'άπε καλύτερα—και στο τέλος καταλήγανε πώς κι' οί δύο τους τ'άπανε πολύ καλά, αν κι' αλλοιώτικα ό ένας απ' τόν άλλον. Άλλά ό Ταγματάρχης, έ;—ό Ταγματάρχης! [Μά βέβαια! Δέν τόν είδαν κι' οί άλλοι; Του τρέχανε δάκρυα απ' τά μάτια του όση ώρα μιλούσε].

—Νά δοῦμε [όχι, είναι περίεργοι όλοι τούς], νά δοῦμε σήμερα, Ευαγγελισμοῦ, αν ρίξουνε ή θά ντραποῦν—έτσι, αν τούς τό λέει τό φιλότιμό τους νά ρίξουνε, λέγανε οί στρατιώτες.

—Οῦ! αυτοί! ... άπάντησανε δύο-τρεις σάν άργά και βαριεστημένα νά διώχνουν με τό χέρι τους ένοχλητικές μύγες μπρός απ' τό πρόσωπό τους—τους ξέρεις καλά αυτούς; Θυμήσου την «Έλλη», παιδί μου, τόν Δεκαπενταύγουστο, τής Παναγίας—και μήπως κι' έδω στην Άλβανία, δέ διαλέξανε τότες Μεγάλη Πηρασκευή;

Έξακολουθούσα νά παίζω με τόν Ζωζέφ, που μ' άφινε πιά απαλά-απαλά νά του χαϊδεύω τό κεφάλι του, ίσως με κάποια δυσπιστία άκόμη—μά που όλο σιγά-σιγά την κατανίκαγα. Κι' ήμουν ευθύμος, έτσι σάν μικρό παιδί, συγκινημένος και τρυφερός μαζί, όταν σιγά-σιγά μ' άφινε και του ψιθύριζα μέσ' στ' αυτί του τό άπόκρυφό μας μυστικό:

—Ζωζέφ! Ζωζέφ! Φίλε μου, καλέ μου Ζωζέφ, με τή χοντρή σου μαλλιαρή σου κεφαλα. Άν φεύγαμε κάπου μακριά κι' οί δύο μας—μακριά-μακριά—και νά ζούσαμε μονάχοι εκεί... κάπου κοντά στις λίμνες, στα δάση—που θά σ' άρεσε και μένα... και θά μ' άρεσε και μένα... και που Ζωζέφ, παιδί μου, παιδάκι μου, θάμαστε πιά, άχ! τόσο έλεύθεροι και μακριά!

—Είναι ώρα νά κατεβούμε, κύριε Άνθυπασιστα, είπε άξαφνα ό Νώντας, γιατί πάλι θά μ' άς βρίσουνε εκεί.

Έ! βέβαια, είχα πάλι πιεϊ μονορούφι όλο τό κύπελλο τό κονιάκ που μουχε φέρει, κι' ήμουν πάλι όλο τρυφερότητες.—Μά μήπως αυτός δέν είναι ό πιό αληθινός άνθρωπος, Νώντα;

—Αυτός είναι. Μά είναι ώρα νά κατέβουμε, κύριε Άνθυπασιστα.

Τώρα μόλις έβγαίνα απ' την πόρτα κι' αντίκρυζα γιά πρώτη φορά όλο τό τοπείο. Τό μέρος ήτανε τραχύ κι' άπότομο και δέν έβλεπες σχεδόν οὔτ' ένα χορταράκι. Δεξιά κι' άριστερά βουνά, κακοτράχαλα, ρημαγμένα και γδυμνά μέσ' στην άπερίγραπτη φτώχεια τους—κι' εκεί απέναντί σου, φάτσα σου, πάλι αυτή ή Τρεμπεσίνα, πιό κοντά και πιό μεγάλη απ' όλες τις φορές, που επέμενε έτσι βαριά κι' αυτή νά σου κλείνει όλο τόν όρίζοντα και νά σου λέει πώς δέν ύπάρχει άλλος κόσμος έξω από τούτον δῶ που κυττάς.

—Νώντα, αν δέ με πάρεις μπράτσο, θά πέσουμε.

—Όχι, δέ θά πέσουμε, κύριε Άνθυπασιστα. Άπ' την ώρα που κατεβαίνουμε, σ' έ κρατάω. Ός νά φτάσουμε κάτω—νά, σε κείνο τό μακρόστενο σπίτι—τό χρῦο θά σ' άς κάνει καλό. Μά άφου σ' άς πειράζει, γιατί τό πίνετε;

Κοντοστάθηκα κι' ήθελα νά βρω και νά δώσω κάποια άπάντηση—μά ύστερα παραιτήθηκα κι' είπα άπλῶς: «Ναι! βλέπεις! μήπως αυτός δέν τό πίνει! ...»

Έξακολουθήσαμε νά κατεβαίνουμε έναν άπότομο κατήφορο, που πότε ήτανε όλο λάσπη, πότε όλο κάτι στρογγυλές κοτρόνες που ροβολούσαν από κάτω σου και σε κάναν νά τσουλάς κι' έσένα μαζί τους, έτσι, σά σε ροδάκια.

Γελοῦσα κι' εκδικιόμωνα τό Νώντα όταν τόν έβλεπα νά πέφτει κι' αυτός.

Γελοῦσε και κείνος, αλλά μόνο που κουνούσε κάθε τόσο τό κεφάλι του κι' έλεγε:—Ευτυχῶς που έχουμε άρκετό όρόμο άκόμη, κύριε Άνθυπασιστα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΕΡΑΤΗΣ

άλλο «ΚΑΡΙΣΤΟΓ». Κι' όταν του φέρει ο κλητήρας τὰ συρτάκια, ξεδιαλέγει τὰ πιὸ καλά νομίσματα, τὰ πιὸ καλοδιατηρημένα και σιγά-σιγά, προσεχτικά, ὑπομονετικά, τὰ ξεσηκώνει στὸ χαρτί: τὸ κεφάλι τοῦ Σωτήρος Ἀπόλλωνος, τὸν στέφανο ἀπὸ κισσὸ τῶν Παγασαίων, τὴν πρόρα τῶν Θεσσαλῶν, τὴν κεφαλὴ τοῦ Ἥλιου τῶν Λαρισαίων, τὴν προτομὴ τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Διός, τοῦ Φιλίππου ἢ τοῦ Ἀλεξάνδρου, και τὴν ἀσπίδα τῶν Μακεδόνων.

Τοῦτα τὰ ξεσηκωμένα νομίσματα θέλει νὰ τὰ παραχώσει ἐδῶ και ἐκεῖ μέσα στὴ χάρτα, στὰ διάφορα κενά, νὰ δώσουνε ζωὴ στὶς κορυφογραμμὲς και στὰ ποτάμια. Θὰ βάλει, ὅπου βολεῖ, σημειώσεις, ἐπεξηγήσεις. Για τὶς μεγάλες χώρες και τὶς πολιτεῖες θέλει νὰ προσθέσει και «λεπτομερῆ ἐπιπεδογραφία», μὲ τοὺς δρόμους, μὲ τὰ σπῆτια, μὲ τὶς βρύσες, μὲ τὶς ἐκκλησιές και μὲ τ' ἀρχαῖα μνημεῖα. Ἔχει τὸ σκοπὸ τοῦ Ῥήγας. Ἡ χάρτα πρέπει νὰ πᾶει νὰ ξυπνήσει τὸ δοξασμένο παρελθὸν στὰ δασὰ στήθια τῶν γραικῶν και νὰ τοὺς μάθει για τὸν τόπο τους και νὰ τοὺς δείξει τὰ κατὰ τόπια. Πόλεμος, ἐπανάσταση, δὲ γίνονται δίχως χάρτες. Τὸ ξέρει ὁ Ῥήγας. Κι' ἐκεῖ πού δουλεύει ἀμίλητος ἄξαφνα ψιθυρίζει:

— «Τὶ ἐξάσιο κεφάλι!»

Κρατᾷ ἕνα δακτυλιόλιθο στὸ χέρι του. Τὸν κοιτάζει μὲ τὴ λούπα, σφαλώντας τὸ ἕνα μάτι.

Εἶναι ἕνας Ἀλέξανδρος, ἕνα κατσαρὸ κεφάλι τοῦ Μεγαλέξανδρου, σαλισμένο σὲ ἄλικη πέτρα. Αὐτὸ θὰ τὸ ξεσηκώσει σὲ μεγάλο σχῆμα.

— Ὅμοιο κεφάλι, λέει, σὲ χιλιάδες φύλλα, νὰ μοιραστεῖ, νὰ πᾶει ν' ἀνάψει τὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ ὡς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Τὸ κεφάλι τοῦ Μεγαλέξανδρου! Ἀλήθεια! Τὶ σύμβολο για τὸ ἑλληνικὸ μεγαλεῖον!

Κάθισε κι' ἔσκυψε και μελετοῦσε. Ἡ χαρὰ ξεχειλίξε στὰ μάτια του. Μέσ' ἀπ' τὰ σύννεφα, τὰ σύννεφα πού ρίχνουν χιόνι, ξεγλιστράει ἕνα φῶς λίγο πιὸ καθάριο, λίγο πιὸ ἄσπρο. Χτύπησε μεσημέρι σὲ κάποια ἐκκλησία. Καὶ κάπου παραπέρα, σ' ἄλλη. Ὁ Ῥήγας σέρνει προσεχτικά τὶς γραμμὲς. Πλάστηκε κιόλας τὸ μέτωπο, ἀνοίξανε τὰ μάτια, γράφηκε ἡ μύτη σιγά-σιγά, ὑπομονετικά σκάλισε τὸ πηγούνι...

Πόσες μέρες νὰ βᾶστηξε αὐτό; Εἶταν ἕνα χαρούμενο νεύρισμα, ἡ σπουδὴ τοῦ νὰ ζωγραφίσει τὸ Μεγαλέξανδρο, θαρρεῖς κι' εἶταν νὰ τὸν ξαναζωντανέψει τὸν ἴδιο. Μέσ' στὴν ὄμορφη παληκαρίσια μορφή τοῦ Μακεδόνα ὀραματιζόταν ὁ Ῥήγας, ἐκεῖνες τὶς μέρες, τὸ ἀντρεῖμα τῶν Ἑλλήνων, τὸ ξανάνθισμα σ' Ἀνατολὴ και Βορρᾶ ἐνὸς νεογραικικοῦ κράτους ἀπάνω στ' ἀχνάρια τοῦ μακεδονικοῦ πανελληνισμοῦ. ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΕΤΣΑΛΗΣ

Ο. ΑΡΓΥΡΟΥ

ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΙΒΑΝ

(Ἀπὸ τὴ σειρά πολεμικῶν πινάκων πού ἐφιλοτέγησε ὁ ἐκλεκτὸς ζωγράφος ἀπάνω στὰ ἄλβανικὰ βουνὰ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1941).

Ο. ΑΡΓΥΡΟΥ

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΡΑΥΜΑΤΙΩΝ

(Ἀπὸ τὴν ἴδια συλλογὴ πολεμικῶν πινάκων).

Τὸ τραγούδι τῆς Κρουσταλλένιας

Τὸ πῆραν ὄλα τὰ πουλιὰ μὲ τὴν ψιλλὴ φωνή τους
στόμα μὲ στόμα κι' ἔφεραν στὸν κόσμο τὸ μαντάτο
Τὸ πὼς στῆς Πίνδος τὰ βουνὰ πιαστήκανε σ' ἀμάχη
ὁ ἀμούστακος ὁ Διγενῆς κι' ὁ φοβερός ὁ Δράκος.
Ἄναταράζουν τὰ βουνὰ και τὰ λαγκάδια τρέμουν
σπιθοβολάει ἡ στουρναριά κι' οὐρλιάζουνε κι' οἱ χούνες.
Στὸ πού πατάει ὁ Δράκοντας βαλτώνει βρωμονέρι
στὸ πού πατάει κι' ὁ Διγενῆς ἀνάβουν παπαροῦνες.
Ἄντιβουίξει ὁ Καλαμᾶς κι' οἱ βράχοι τῆς Κλεισοῦρας.
Μὰ ἐκεῖ στὸ ἡλιοβασιλεμα πούσκαγε ὁ ἀποσπερίτης
— γλήγορο λάφι— ὁ Διγενῆς λιγάει τὸ Μαῦρο Δράκο.
Μπουχὸς γενῆκαν τ' ἄρματα και καπινὸς ὁ φθόνος
ὄντας τ' ἀνόρεγο κορμὶ ξαπλωταριά βρυχᾶται.
Μαῦρα κοράκια τὸ γυρνοῦν, μὰ χύμηξαν κι' οἱ λύκοι
κι' ἀντιλαοῦν τὰ γούπατα ἀπ' τὸ κρᾶξιμο τῶν ὄρνων.
Τὸ λάλησαν και τὰ πουλιὰ μὲ τὴν ψιλλὴ φωνή τους

σ' ὄλα τ' ἀπόσκια και ψηλὰ στὶς φωτεινὲς ραχοῦλες.
Τὸ εἶπε κι' ὁ πετροκότσυφας στὰ γλοερὰ φαράγγια
κι' ὁ τρισπερήφανος ἀητός, και θάμαξε ὄλη ἡ πλάση.
Θροῖζουν τὰ ματόκλαδα τῶν ἄστρων πού σαλεύουν
κι' ὄλα τ' ἀνθη προσεύχονται στὸ γλυχὸ φῶς πού ἐχύθη
πάνω ἀπ' τὴν πλάση ὀλόλαμπρο, θαμπωτικὸ κι' ὄρατο.
Κι' ἀκούγεται σὰ βουερὴ θάλασσα πού ἀνεβαίνει
ὁ μακρυνὸς ἀνασασμός τοῦ κόσμου πού πλαταίνει.
Γλυκὰ κουδούνια και νερὰ ξενύσταχτα στὸν κάμπο
και σφυριξίες ἀπ' τὰ στοιχειὰ τοῦ λόγγου πού πιαστήκαν
χέρι μὲ χέρι στὸ χορὸ κι' ἀρχίσανε νὰ ψέλνουν
για τὸν ἀνθὸ πού δὲν ἀνθεῖ στῆς ἀμμουδιάς τὴν ξέρα
και για τὸ ψάρι στὴ στεριά πού ξεψυχάει μὲ πίκρα.
Κι' ἦρθ' ἡ στιγμή πού ὁ Διγενῆς ξεζώστη τ' ἄρματά του
κι' ἔπεσε μπρούμυτα στὴ γῆ τὸ χῶμα νὰ φιλήσει...

ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ

Κληντον Γκόλντεν και Άλαν Στράαν

Δύο φωτεινά παραδείγματα

Συχνά γίνεται λόγος τόν τελευταίο αυτόν καιρό στον καθημερινό τύπο, για δύο Άμερικανούς που μάς ήρθαν μαζί με τους άλλους εμπειρογνώμονες. Πρόκειται για τους δύο εργατικούς συμβούλους, τόν κ. Κληντον Γκόλντεν και τόν βοηθό του κ. Άλαν Στράαν.

Είναι οι έντεταλμένοι για τήν παρακολούθηση τών εργατικών μας ζητημάτων. Οι Έλληνες εργαζόμενοι θάχουν, βέβαια, διαβάσει πολλές φορές τά όνόματά τους, μα δέν θά ξέρουν ότι οι δύο αυτοί άνθρωποι, που ξεκίνησαν μέσα από τους ίδιους τούς κόλπους τής δουλειάς και που ανέβηκαν τόσο ψηλά στην πατρίδα τους ώστε να τήν αντιπροσωπεύουν και στο έξωτερικό, είναι αυτοδημιούργητοι και—γι' αυτόν ακριβώς τόν λόγο—άξιοι προσοχής και μιμήσεως. Θά δώσουμε μιá σκιαγραφία του καθενός χωριστά, έτσι σαν παράδειγμα που πρέπει να τó μιμηθούν όλοι οι εργαζόμενοι.

**

Ο κ. Κληντον Σ. Γκόλντεν είναι ό τύπος του άληθινά αγαθού ανθρώπου, που με τήν απέραντη καλωσύνη του και τούς άπλους τρόπους του σκλαβώνει όσους εργάζονται μαζί του και τούς γεμίζει με άισιοδοξία και με κέφι για δουλειά. Είναι ό εργαζόμενος άνθρωπος που δέ βρήκε τίποτα έτοιμο και επάλαιψε πολύ όχι μόνο για να κερδίσει τó φώμι του αλλά και για να μορφωθεί καλά και να γίνει έτσι άκόμη πιό ώφέλιμος στους συναδέλφους του και στην πατρίδα του.

Έννέα χρονών ξμεινε όρφανός από πατέρα. Κι' από τά δώδεκα άρχισε να κάνει μικροδουλειές σε μεταλλωρυχεία και συγχρόνως να σπουδάζει. Μόλις έγινε δεκαπέντε χρονών, γράφτηκε στην «Ένωση τών μεταλλωρύχων», κι' έπειτα από ένα χρόνο τόν έκαμαν βοηθό μηχανικό σε έργοστάσιο έπισκευής σιδηροδρόμων. Δίγο άργότερα, δεκαεννέα χρονών, ανέλαβε ύπηρεσία θερμοαστού, δούλεψε σκληρά μιάν όλόκληρη δεκαπενταετία κι' έπειτα έγινε μηχανοδηγός. Τότε

δμως έπαθε από υπερέκπωση πτώση τών σπλάχνων και σε δύο χρόνια γύρισε πάλι στο συνεργείο έπισκευής σιδηροδρόμων.

Η δραστηριότητά του κ' ή άντοχή του στη δουλειά είναι θαυμαστές και κερδίζουν τή γενική εκτίμηση. Γίνεται εκπρόσωπος του σωματείου μεταλλείων, τών μηχανοδηγών και μηχανικών σιδηροδρόμων, εργάζεται έπειτα ως κυβερνητικός υπάλληλος στην Πενσυλβανία κυρίως για τόν καταρτισμό συμβάσεων εργασίας μεταξύ εργοδοτών και εργατών, κι' από τó 1934 ως τó 1936 διευθύνει τó Έθνικό Γραφείο Εργασίας τών Ηνωμένων Πολιτειών. Τó 1936 παραιτείται και άφιερώνει όλες τις δυνάμεις του στην όργάνωση τών σωματείων χάλυδας. Προσφέρει, άλήθεια, πολλές ύπηρεσίες, κατορθώνει να όργανώσει 900.000 εργάτες και τόν Ιούλιο του 1946 γίνεται αντιπρόεδρος του σωματείου των.

Έπειτα, διακόπτει κάθε άνάμιξη στη ζωή τών σωματείων και διορίζεται καθηγητής τών εργατικών ζητημάτων στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, που είναι έν' από τά μεγαλύτερα και τά καλύτερα πανεπιστήμια τής Άμερικης. Παραλείψαμε να σημειώσουμε ότι στην πολεμική περίοδο, μαζί με όλα τ' άλλα, ήταν και αντιπρόεδρος του Όργανισμού Πολεμικής Παραγωγής

και αντιπρόεδρος τής επιτροπής αξιοποιήσεως τής εργασίας, και ως χτές άκόμα είχε τήν προεδρία τής Ένώσεως Έθνικού Προγράμματος.

Ο κ. Γκόλντεν, από τó 1942 ως τó 1945, έγραψε δύο βιβλία για τά εργατικά ζητήματα, που διαβάστηκαν και θερμά επαινέθηκαν σε όλο τόν κόσμο. Έγραψε, άκόμα, πολλά άρθρα στα σπουδαιότερα περιοδικά και σε μεγάλες εφημερίδες τής Άμερικης για κοινωνικά πάντα ζητήματα, και τώρα κάνει τή θυσία να εργάζεται, με άληθινή και άποδοτική άγάπη, για τήν άνόρθωση τής πατρίδας μας.

Ο Κ. ΚΛ. ΓΚΟΛΝΤΕΝ

Έγινε φανερό, νομίζουμε, ποιά είναι ή εξαιρετική αυτή άμερικανική προσωπικότης. Άλλά καταλαβαίνει κανείς καλύτερα τι είναι ό κ. Γκόλντεν και πόσες ύπηρεσίες μπορεί να μάς προσφέρει, όταν διαβάσει τόν άκόλουθο λόγο του κ. Γουίλιαμ Γκρήην, πρόεδρου τής Άμερικανικής Εργατικής Συνομοσπονδίας:

«Κε Κληντον Σ. Γκόλντεν, Έπιτρέψατέ μου, σας παρακαλώ, όπως και προσωπικώς αλλά και υπό τήν ιδιότητα του Προέδρου τής Συνομοσπονδίας Εργατών σας συγχαρώ για τόν διορισμόν σας ως Έργατικού Συμβούλου παρά τω Άρχηγω τής Οικονομικής Άποστολής εις τήν Ελλάδα. Είναι πραγματικώς ιδιαίτερα τιμή ή άνάθεσις τής αντιπροσωπείας εις μέλος τής «Άμερικανικής Συνομοσπονδίας Εργατών» εις μιάν τόσο σπουδαίαν άποστολήν. Η Άμερικανική Συνομοσπονδία Εργατών» πάντοτε και επιμόνως είχε ως πρόγραμμα τήν πραγματοποίησιν παγκοσμίου ειρήνης, διαπνέεται δέ από τήν ειλικρινεστέραν διάθεσιν να ύποστηρίξη τόν Πρόεδρον κ. Τρούμαν εις τήν εφαρμογήν τών αντικειμενικών του σκοπών.

«Ο μεγάλος εργατικός άγών μας ύπήρξε και θά είναι πάντοτε αντίθετος εις οίονδήποτε είδος πίεσεως, τυραννίας και όλοκληρωτισμού. Ο σκοπός τής Άμερικανικής Οικονομικής Άποστολής, τής όποιας τυγχάνετε μέλος στην Ελλάδα, συνίσταται εις τήν άνάπτυξιν μιás οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής φιλοσοφίας. Άντιλαμβανόμεθα τας εξαιρετικές πολιτικής και οικονομικής φύσεως δυσκολίας, που θ' αντιμετώπιση ή Άμερικανική Οικονομική Άποστολήν στην Ελλάδα και είμεθα εύτυχεις με τó να παρακολουθήσωμεν τόν σπουδαίον ρόλον που θά παίξουν οι Έλληνες εργάται, για να φέρουν μιάν δικαίαν λύσιν εις τά προβλήματα τής χώρας των. Μιά δυνατή και ζύπνια εργατική όργανωμένη Ένωσις άποτελεί τó ασφαλές προύργιον εναντίον τής βίας. Η Άμερικανική Έργατική Όργάνωσις είναι πεπεισμένη ότι ή συμμετοχή σας εις τήν Οικονομικήν Άποστολήν θ' άποτελέση πολύτιμον εισφοράν δια τήν πραγματοποίησιν του σκοπού της, δεδομένου ότι είσθε ειδικός και σας κοσμοϋν έξαιρέτα προσόντα. Μ' όλην μας τήν καρδιά

έγκρίνομεν τόν διορισμόν σας, τόσο δέ έγώ, υπό τήν ιδιότητα του Προέδρου, όσον και τά μέλη τής Όργανώσεώς μας, θά σας παράσχωμεν όλην μας τήν ύποστήριξιν.»

Εξαιρετικώς σημερινικό είναι και τó έγγραφο που έστειλε στον κ. Γκόλντεν τó «Κογκρέσσον τών Εργατικών Όργανώσεων». Δίνουμε μερικά χαρακτηριστικά άποσπάσματα:

«Τό Κογκρέσσον τών Εργατικών Όργανώσεων στηρίζει πολλές έλπίδας και τρέφει μεγάλην έμπιστοσύνην εις τήν Άμερικανικήν Άποστολήν Οικονομικής βοήθειας εις τήν Ελλάδα.

»Είμεθα ένήμεροι τών τρομακτικών δυσκολιών που θ' αντιμετώπιση ή ένλόγη Έπιτροπή, ή όποιά θ' άναγκασθί να εφαρμοσθί νέαν τακτικήν δια να φθάσθι μετ' άποτελέσματος εις τήν επιτυχίαν.

»Σκοπός τής Έπιτροπής είναι, για να μεταχειρισθώμε τήν άπλήν γλώσσαν, να βοηθήσθι τους Έλληνας να βοηθήσουν με τις δικές τους δυνάμεις τόν έαυτόν τους όπως πραγματοποιήσουν τις προσπάθειές τους.

»Δέν φέρει μαζί της ή Έπιτροπή έτοιμον πρόγραμμα. Θά τó φτιάσθι έν συνεργασία με τους Έλληνας, οι όποιοι πρέπει να βοηθηθούν για ν' άνεύρουν τρόπον να βοηθήσουν τόν έαυτόν τους χρησιμοποιούντες τις πρώτες ύλες που έχουν στον τόπο τους. Έφαρμογή ίσοπολιτείας, τίμιες και καλές βάσεις, ίσολογισμός κυρίως

ως προς τήν φορολογικήν κατάταξιν, πραγματική και άνεπηρέαστος άστυνομία, που θά έξασφαλίσθι τήν ζωήν και τήν περιουσίαν τής υπαίθρου χώρας και τó άπαράβιαστον τής τοπικής αυτοδιοικήσεως. Όμως ύπεράνω όλων πρέπει να δοθί ή εύκαιρία στους Έλληνας να θέσουν εις κίνησιν τας κάθε φύσεως επιχειρήσεις, συνεννοήσει εργατών και εργοδοτών. Προς τόν αυτόν σκοπόν πρέπει να κατευθύνουν τας προσπάθειάς των και οι επισημονικές όργανώσεις, διότι μόνον κοινή συνεργασία εργατών, εργοδοτών και έπιστημόνων θά καταστή δυνατή ή δημοκρατική εξέλιξις. Η Άμερικανική Οικονομική Έπιτροπή είναι καλώς συγχροτημένη για να εφαρμοσθί ένα τέτοιο πρόγραμμα. Από τήν ιδικήν μας πλευρά ό Έλλην εργάτης πρέπει

(Συνέχεια στη σελ. 79)

Ο Κ. ΑΛΑΝ ΣΤΡΑΑΝ

'Εργασία και 'Εργασία

Τοῦ κ. Τρηγ. Ξενοπούλου
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Μοῦ λένε: «Λίγοι ἄνθρωποι στὸν τόπο μας ἐργάστηκαν ὄσο σεῖς. Ἐγράψατε κάποτε πῶς, ἂν συμπληρωνόταν ποτὲ ἡ ἐκδοσὴ τῶν Ἀπάντων σας, αὐτὰ θ' ἀποτελοῦσαν μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἐξήντα μεγάλους τόμους». Ναι, ἐργάστηκα πολὺ στὴ ζωὴ μου. Ἦταν καιροὶ ποὺ καθόμουν μπροστὰ στὸ γραφεῖο μου δέκα καὶ δώδεκα ὥρες τὸ ἡμερονύκτιο. Ἦταν χρονιὲς ποὺ ἐγραψα, μέσα σὲ δώδεκα μῆνες, ὀκτάκροτο σχεδὸν τόμο «Διαπλάσεως», δυὸ θεατρικὰ ἔργα, δυὸ μεγάλα μυθιστορήματα, κι' ἀναρίθμητα διηγήματα, κριτικὰ ἄρθρα καὶ φιλολογικὰ χρονογραφήματα σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικά. Κατάλογο τῶν δημοσιευμάτων μου ἀπὸ τότε ποὺ πρωτοφάνηκα ὡς σήμερα, «βιβλιογραφία Ξενοπούλου», σὰν αὐτὲς ποὺ ἔκαμαν γι' ἄλλους ὁ κ. Κατσιμπαλῆς ἢ ὁ κ. Βαλέτας, θάταν ἀδύνατο νὰ τὴν κάμῃ ἕνας μόνον βιβλιογράφος.

Κι' ὅμως! ποτὲ δὲν εἶχα τὴ συναίσθηση—καὶ τὴν περηφάνεια—πῶς εἶμ' ἕνας ἀληθινὸς ἐργάτης. Ποτὲ δὲν ἐφαντάστηκα πῶς ἐπρόσφερα στὸ σύνολο μιὰ ἐργασία σὰν ἐκείνη ποὺ προσφέρει κι' ὁ τελευταῖος κτίστης, μαραγκὸς ἢ γεωργός. Κι' ἐζήλευα, κι' ἐμακάριζα, μερικοὺς συγγραφεῖς, λογίους ἢ ἐπιστήμονες γνωστούς μου, γιατί, μαζί με τὸ πνευματικὸ τους ἔργο, ἔκαναν καὶ κάποιον ἄλλον, λίγο ἢ πολὺ «χειρωνακτικόν». Αὐτοὶ καλλιεργοῦσαν μὲ τὰ χέρια τους ἕνα κτῆμα, ἕναν κήπο, ἕναν ἀνθόκηπο· ἄλλοι, ἔφτιαναν ἐπιπλα, μηχανήματα, συσκευές· ἄλλοι, ἦταν ἐρασιτέχνες, μὰ σὰν ἐπαγγελματίες ἐργαζόμενοι φωτογράφοι· ἄλλοι, τὸ κάτω - κάτω, ἦταν ὑπάλληλοι, ἢ καὶ προϊστάμενοι, σ' ἐμπορικὰ γραφεῖα, καταστήματα, τράπεζες... Ἐ, ὅλοι αὐτοὶ δὲν ἦταν μόνον «πνευματικὸι ἐργάτες» σὰν καὶ μένα· ἦταν κι' ἐργάτες ἀληθινοί. Ὑπάρχει, βλέπετε, ἐργασία καὶ ἐργασία. Ὅπως ὁ Κερδῶς Ἐρμῆς ἦταν καὶ «Λόγιος», ἢ σοφὴ Ἀθηνᾶ ἦταν καὶ «Ἐργάνη». Καὶ προπάντων μὲ τὴν προστασία αὐτῆς τῆς Ἐργάνης, μ' ἐργασία πραγματικὴ, θὰ γίνῃ ἡ «ἀνασυγκρότησις» ποὺ ἐπιδιώκουμε σήμερα ὅλοι μας. Κι' ὄχι μὲ μυθιστορήματα ἢ θεατρικὰ ἔργα...

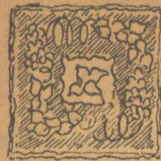
Θυμοῦμαι τώρα πῶς κάποτε μοῦ ἤρθε μιὰ ἰδέα... μεγαλοφυῆς. Ἦμουν ἀκόμα νέος. Ὁ ἀγαπητὸς μου φίλος Καργαδούρης ἦταν διευθυντὴς καὶ συνιδιοκτήτης τοῦ μεγάλου τυπογραφείου τῆς «Ἐστίας», ὅπου ὁ

σύντροφός του, ὁ Μάϊσνερ, ἐργαζόταν ὡς ἀπλοῦς πιεστής. Ἐπρότεινα λοιπὸν στὸν Καργαδούρη νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐργάζομαι δυὸ - τρεῖς ὥρες τὴν ἡμέρα στὸ τυπογραφεῖο δωρεάν, γιὰ νὰ γίνω μὲ τὸν καιρὸ ἕνας καλὸς στοιχειοθέτης, καὶ τότε νὰ μὲ προσλάβῃ ὡς ἐργάτη - τυπογράφου, ἀλλὰ μὲ μισθὸ ἡμερομισθιο, γιατί μόνον τὴ μισθὴ ἡμέρα θὰ μπορούσα νὰ ἐργάζομαι (τὴν ἄλλη μισθὴ θὰ τὴν ἐφύλαγα γιὰ τὴν «πνευματικὴ μου ἐργασία»). Ὁ Καργαδούρης ἐγέλασε. Θὰ μὲ φαντάσθηκε μὲ τὴν λερωμένη μπλούζα τοῦ τυπογράφου καὶ μὲ τὰ «ἄβρα» χέρια μαυρισμένα ἀπὸ τὸ μολύδι καὶ τὸ ἀντιμόνιο τῶν στοιχείων... Ἀλλὰ ὅταν εἶδε πῶς ἐγὼ ἐπέμενα, σοδρακρεῦθη γιὰ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ πῶς τὸ σχέδιό μου ἦταν χιμαιρικὸ κι' ἀπραγματοποίητο. Δὲν θυμοῦμαι τώρα τί ἀκριβῶς μοῦ εἶπε, οὔτε ἂν μεταχειρίσθηκε καὶ τὴ λαϊκὴ παροιμία «ἢ παπὰς παπὰς, ἢ ζευγάς ζευγάς». Τὸ βέβαιον εἶναι πῶς μ' ἐκλόμισε, μ' ἐμετάπεισε, καὶ παράτησα τὴν ἰδέα ποὺ στὴν ἀρχὴ μοῦ φάνηκε μεγαλοφυῆς...

Ἀλλὰ σήμερα ποὺ τὴν ξαναθυμοῦμαι, βρίσκω πῶς δὲν ἦταν καὶ τόσο χιμαιρικὴ. Γιατὶ τάχα, δὲν μπορούσα νὰ γίνω τυπογράφος καὶ νὰ μοιράζω τὴν ἡμέρα μου στὴν πνευματικὴ ἐργασία καὶ στὴν πραγματικὴ; Τὸ κάτω - κάτω, ὅ,τι θάγραφα τὴ μισθὴ μέρα, τὴν ἄλλη μισθὴ θὰ τὸ στοιχειοθετοῦσα. Ἡ μπλούζα θὰ προφύλαγε τὴν καλὴ μου φορεσιά, καὶ μὲ λίγο σαποῦνι τὰ χέρια μου θὰ ξεμαύριζαν. Θάταν ἡ μόνη λύση στὸ πρόβλημα ποὺ μὲ βασάνιζε, ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ χωρῶ κι' ἐγὼ τὴν περήφανη συναίσθηση πῶς ἤμουν ἐργάτης, μιὰ ποὺ δὲν εἶχα κτῆμα νὰ τὸ καλλιεργῶ, οὔτε ἰδιοφυῖα νὰ φτιάνω ἐπιπλα ἢ μηχανές. Φυσικὰ, ἂν στὸ γράψιμο θ' ἀφιέρωνα, ἀπὸ νέος, τὴ μισθὴ μου μόνον ἡμέρα, ἢ πνευματικὴ μου παραγωγὴ δὲν θάταν σήμερα ὁ ὠκεανὸς ποὺ ἀπελπίζει τοὺς βιβλιογράφους. Ἀλλὰ κι' αὐτὸ κέρδος θὰ ἦταν, καὶ γιὰ μένα καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους...

Ναι, ἐργάστηκα στὴ ζωὴ μου πολὺ. Ἀλλὰ, τὸ ξαναλέω: ὑπάρχει ἐργασία καὶ ἐργασία. Κι' ἀπ' αὐτὴν ποὺ ἔκαμα ἐγὼ, πιδὸ ὠφέλιμη στὸ σύνολο—καὶ μάλιστα στίς ἡμέρες μας καὶ στὴν περίστασή μας—εἶν' ἐκείνη ποὺ κάνουν οἱ ἄλλοι, οἱ ἐργάτες οἱ ἀληθινοί...

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Ἔργασία καὶ Ὁμορφιά.

Ἐνα κ' ἕνα κάνουν δύο!

Τοῦ κ. Πέτρου Χάρη

Σήμερα ἔχει τὸ λόγο ἕνας κατήγορος, ποὺ δὲν ἐπρόφτασε νὰ μιλήσῃ στὴν προηγούμενη συνάντησή μας, ἀλλὰ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ συγκρατηθεῖ περισσότερο. Περὶ μένε πολύ, ἔκαμε ὑπομονὴ σὲ ὄλα τὰ χρόνια τοῦ πολέμου, τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς μας ἀναταραχῆς, ἐπλάσε ὄνειρα, ἔθρεψε μὲ τὴν αἰσιοδοξία του τολμηρὰς ἐλπίδες, δὲ βιάστηκε ν' ἀπογοητευθεῖ, ἔδειξε μεγάλη καὶ θαυμαστὴ ἀντοχή. Μὰ τώρα ἔχουν περάσει ἑπτὰ ὀλόκληρα χρόνια καὶ θέλει νὰ μιλήσῃ ἐπιτέλους, θέλει νὰ φωνάξῃ, θέλει νὰ διαμαρτυρηθεῖ, θέλει ν' ἀκουστεῖ ἀπ' ὅλους τοὺς ἀπλοῦς ἀνθρώπους, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ πιστεύουν ὅτι ἕνα κ' ἕνα κάνουν δύο καὶ δὲν ἔχουν ἐμπιστοσύνη σὲ κανέναν ἄλλο λογαριασμὸ καὶ σὲ κανέναν ἄλλον τρόπο ζωῆς. Κοίταξε, λοιπὸν, ἕνα - ἕνα τῆς συντροφιάς, λὲς καὶ ζητοῦσε νὰ τοὺς ζυγίσει, λὲς καὶ ἤθελε νὰ προειδοποιήσῃ καθέναν χωριστὰ ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸν προσέξῃ καὶ νὰ τὸν πιστέψῃ, καὶ εἶπε:

—Ἀκοῦστε, φίλοι. Εἶμαι σαράντα ἔξη χρονῶν ἀνθρώπος. Γνώρισα καλὰ τὴν προπολεμικὴ ζωὴ, δὲν ἔλειψα οὔτε μιὰ μέρα ἀπὸ τὸν τόπο ὅταν τὸν βρήκαν οἱ συμφορές, δὲν ἔχω οὔτε τώρα σκοπὸ νὰ τὸ κουνήσω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Διαβατήριον δὲν ἔβγαλα ποτὲ στὴν τσέπη μου καὶ στὸ δρόμο ποὺ γεννήθηκα ἐκεῖ καὶ θὰ καπνίσω τὸ τελευταῖο μου τσιγαράκι. Ἄλλοι θὰ μὲ πῆτε γέρο πιά, — πενηντάρης σχεδόν! — ἄλλοι θὰ μὲ ξεγράψετε γιὰ τὶς καθυστερημένες ἰδέες μου. Μὰ ἂν σὰς χαρίσω τὸ δεύτερο, δὲ θὰ παραδεχθῶ τὸ πρῶτο. Οὔτε κουράστηκα, οὔτε γέρασα, οὔτε ἔβγαλα ἀκόμα σ' ἐφαρμογὴ ὄλα μου τὰ σχέδια. Συχνὰ ξεκινῶ μαζί με τὸ μικρὸ μου τὸ γιό, δηλαδὴ μὲ τὸ κέφι του καὶ μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲ θὰ σταθεῖ κανένα ἐμπόδιο ἔκταν ν' ἀλλάξῃ τὸ δρόμο μου καὶ τὶς ἐπιδιώξεις μου. Καὶ καθόλου δὲ θὰ ντρεπόμουν νὰ πῶ ὅτι γέρασα. Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ παραδεχθῶ, ἀφοῦ κάθε μέρα δουλεύω διπλάσιες ὥρες ἀπὸ τοὺς νέους τῶν εἴκοσι καὶ τῶν εἴκοσι πέντε χρόνων καὶ προτιμῶ νὰ πηγαίνω μὲ τὰ ποδαράκια μου παρὰ νὰ κρέμωμαι στίς σκάλες τῶν τράμ μαζί με τὰ παλληκαράκια ποὺ δὲν ἐννοοῦν νὰ περπατήσουν οὔτε ἕνα, οὔτε μισὸ χιλιόμετρο σὲ ὀμαλώτατο καὶ ἀσφαλτοστρωμένο δρόμο!

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔγινε ἀκόμα πιδὸ εὐκρινῆς:

—Δὲ δίνω, λοιπὸν, λεπτὸ ἂν μὲ πῆτε γέρο καὶ κουρασμένο, μὲ παλιὲς καὶ ἀχρηστες ἰδέες. Ἄλλο εἶναι τὸ παράνομό μου. Κι' αὐτὸ θέλω νὰ τὸ ἀκούσετε καλὰ, νὰ τὸ προσέξετε πολὺ καὶ νὰ μὴν τὸ ξεχνᾶτε ποτὲ στίς κουβέντες σας. Εἶπατε, εἶπατε, καὶ τί δὲν εἶπατε! Καὶ μόνον ἐμένα ξεχάσατε, μόνον ἐμένα δὲ λογαριάσατε.

Ὅλοι τὸν κοίταξαν ἐκπληκτοί. Μὰ ἐκεῖνος ὄχι μόνον δὲν ἀλλάξε τόνο, ἀλλὰ ὀλοένα καὶ πλησίαζε στὸ κέντρο τοῦ κατηγορητηρίου του:

—Ναι, ναι, ἐμένα, φίλοι, μὲ ξεχάσατε ὀλωσδιόλου στίς συζητήσεις σας. Μιλήσατε, ἂν θυμᾶμαι καλὰ, γιὰ τὴν ποσότητα καὶ γιὰ τὴν ποιότητα τῆς μεταπολεμικῆς ἐργασίας, γιὰ σκυριανὰ σαλόνια, γιὰ δεσίματα βιβλίων, γιὰ τὴν ἐποχὴ, γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς, γιὰ πολλὰ καὶ διάφορα. Καὶ στρώσατε λογαριασμοὺς ὅπως τοὺς θέλατε σεῖς κι' ὅπως τοὺς θέλουν οἱ θεωρίες σας. Ὁ κύριος ἀπὸ δῶ εἶπε τὰ δικά του. Κι' ἐσὺ, ἀγαπητέ μου, δὲν εἶπες λιγώτερα. Ὅλα καλὰ, βέβαια, κι' ὄλα ὠραῖα. Ὅλα ὅμως ἀέρας φρέσκος, ὄσο ξεχνᾶτε ἐμένα ποὺ δὲν καταστρώνω θεωρίες ἀλλὰ δουλεύω μέρα - νύχτα, ποὺ δὲ συζητῶ τὴ δουλειὰ ἀλλὰ τὴν κἀνω ζωὴ. Κάτω, λοιπὸν, οἱ θεωρίες, κι' ἀπάνω ὁ ἄνθρωπος, ὄρθιος, περήφανος κι' ἀκούραστος!

Μὲ τὴν αὐστηρὴν ματιὰ του συγκράτησε τὶς ἀντιρρήσεις ποὺ τὸν ἐκύκλωναν, καὶ φώναξε:

—Ὁ ἄνθρωπος, πρῶτα ὁ ἄνθρωπος! Τὸν ρωτήσατε τί λέει, τὸν ρωτήσατε τί θέλει, τὸν ρωτήσατε τί γνώμη ἔχει γιὰ ὄλες τὶς θεωρίες, καὶ τὶς δικές σας καὶ τῶν ἄλλων; Μὴν πονοκεφαλᾶτε, φίλοι. Ἀφήστε τὶς θεωρίες, παραμερίστε τὰ προβλήματα καὶ τὰ αἰνίγματα. Εἶναι τόση ἀπλὴ ἢ ζωὴ! Σβῆστε τὰ ὄλα καὶ κρατήστε μόνον τὸ λογαριασμὸ μου: ἕνα κ' ἕνα κάνουν δύο. Τίποτ' ἄλλο, τίποτ' ἄλλο! Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀλήθεια, αὐτὸ καὶ ἡ ζωὴ!

Καὶ ἦταν τόσο βέβαιος ὁ ἄνθρωπος, τόσο δυνατὸς καὶ σταθερὸς σὲ ὅ,τι ἔλεγε, ποὺ κανεὶς δὲν ἐτόλμησε νὰ μονομαχήσῃ μαζί του. Εἶχε τὸν καλύτερο ὄπλισμό: τὴ βεβαιότητα γιὰ τὶς δυνάμεις του καὶ τὴν πίστη του στὴν ἀπλὴ ζωὴ.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

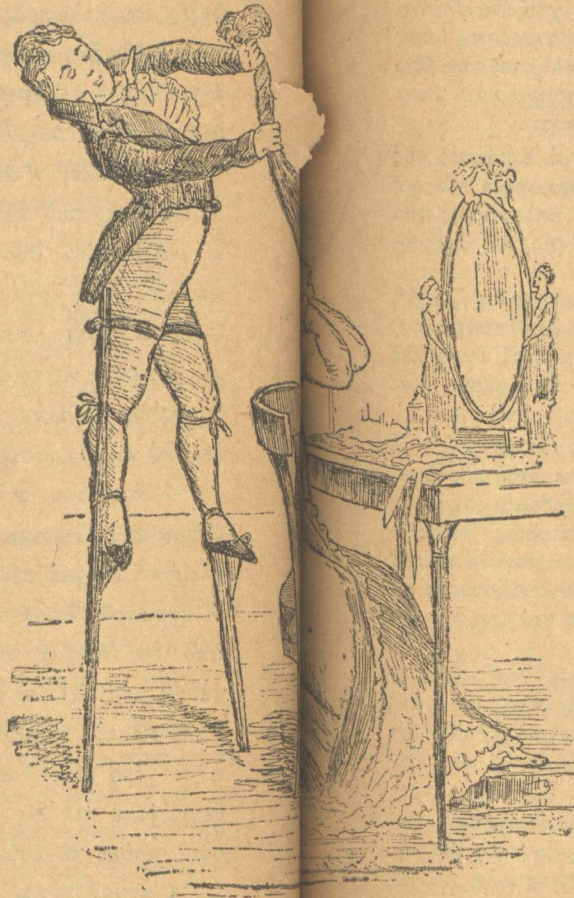
Ειχ. 1

■ ■ ■

Ειχ. 2

Τὰ διάφορα ἐπαγγέλμα, καθὼς σημειώσαμε στὸ προηγούμενο τεύχος, τὴν τους, τοὺς θρύλους καὶ τὰ ἀνέκδοτά τους. Ἐγράψαμε παραγκοὺς καὶ γιὰ τὸ σωματεῖο τους, γιὰ τὴ «συντεία», ὅπως λεγόταν στὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Σὲ ἐρχόμενα περάσουμε τὴν ἱστορία τῶν τσαγκάρηδων, τῶν σιδεράγαλκωματάδων, τῶν μπαρμπέρηδων, ὄλων τῶν ἄλλων καὶ ἐπαγγελματιῶν.

Ἀπὸ σήμερα ἔμως δίνουμε χαρακτηριστικὲς εἰκόνες, τύπους ἐργατῶν καὶ ἐπαγγελοῦ παλιοῦ καιροῦ: Στὴν 1η εἰκόνα ἕνας μπαλωματῆριο ἐργαστήρι του· στὴν 2η εἰκόνα χαλκωματὰς τοῦνο· στὴν 3η εἰκόνα κομμωτῆς τοῦ 1800, ποὺ λέει ἀτίσά του: «Μπρὸς στὰ κάλλη τ' εἶν' ὁ πόνος!»· εἰκόνα Ὁλλανδοῦ σιδηρουροῦ τοῦ 1650· στὴν 5η εἰκόνα τροπελεκητῆς.

Ειχ. 4

■ ■ ■

Ειχ. 5

Η Ψυχαγωγία του Λαού

του κ. Ε. Γ. Κλαδά

Η βυζαντινή εποχή, που απλώνεται σε μια περίοδο άνω από χίλια χρόνια της εθνικής μας ιστορίας, αρχίζει με το ψυχορράγημα της θρησκείας των αρχαίων Ελλήνων και την ακμή του χριστιανισμού, που ολοκληρώνεται με την εγκατάσταση του Μεγάλου Κωνσταντίνου στην Ανατολή και την ίδρυση της Χριστιανικής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Η ισχυρή επίδραση της νέας θρησκείας και οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν μετά από την αλεξανδρινή και ρωμαϊκή εποχή προσέδωσαν στην κοινωνική, πνευματική και ηθική ζωή του κόσμου μορφή έντελως νέα και στρέψανε τον άνθρωπο σε δραματισμούς και ιδέες όλως διόλου αντίθετες από εκείνες που επικρατούσαν πριν.

Στους Βυζαντινούς δεν θα συναντήσουμε τη χαρά και την ομορφιά της ζωής, τη λατρεία στο ύπαιθρο και την πίστη στην αξία του ανθρώπου και πολίτου, που αποτελούσαν το γνώρισμα της αρχαίας Ελλάδας και ξέχωρα της Αθηναϊκής Πολιτείας.

Φιλοσοφία, μουσική, θέατρο και καλές τέχνες για τη ζωντανή παράσταση και έρευνα της ζωής, όπως ακμάσανε στην αρχαία Ελλάδα, μάταια θα αναζητήσουμε, και Γυμνάσια, Παλαίστρες, Ακαδημίες, Διονύσια, Παναθήναια, Ολύμπια και Ισθμια δεν θα δούμε πλέον.

Στίβοι, ναοί, βωμοί, είδωλα και κάθε τι που αντιπροσώπευε κάτι από την αρχαία θρησκεία γκρεμίζεται και διαλύονται κι' αυτές ακόμα οι Σχολές των σοφιστών.

Είπατε τῷ βασιλεῖ χαμαὶ πέσε δαίδαλος ἀυλά, οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην, οὐ παγὰν λαλέουσαν· ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ.

Βαθὺ θρησκευτικὸ αἶσθημα, τάση για ἠθικὴ τελειότητα καὶ ἐξαγνισμό, ἀπόλυτη δυσπιστία στὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ τὴν ἐπίγεια ζωὴ καὶ ἐνατένιση στὴν ὑπερόσμια μακαριότητα, ἀποτελοῦν τὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς βυζαντινῆς κοινωνίας που διαμορφοῦται ἐκτοτε.

Ἄνδρες καὶ γυναῖκες τρέχουν ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδου στὶς πολυάριθμες ἐκκλησίες-ἐντευκτήρια καὶ μένουν ἐκεῖ πολλὲς ὥρες προσευχόμενοι. «Πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἰλάσκοντο» μᾶς λέγει ὁ βυζαντινὸς χρονογράφος.

Ἡ δύναμη τῆς Ἐκκλησίας στὸ Βυζάντιο ἦταν ἀκατανίκητη καὶ ἡ ἐξάπλωση τοῦ μοναχισμοῦ ἐκπληκτικὴ. Αὐστηρὴ, μυστικὴ καὶ μεταρριωμένη ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀγκαλιάζει καὶ ἀπεικονίζει συνολικὰ τὸν χαρακτήρα τῆς βυζαντινῆς κοινωνίας.

Μέσα ἀπὸ τὶς συνθήκες αὐτὲς ἕνα μεγάλο κενὸ γεννᾶται για τὴν τέχνη καὶ τὴν ποίηση ὑπὸ τὴν ἀρχαία μορφή τους. Ἡ χριστιανικὴ καλλιτεχνικὴ νοοτροπία ἐκφράζεται μὲ σύμβολα καὶ ἀποστρέφεται τὴν ζωὴ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίηση περιλαμβάνει μολπὲς καὶ ὕμνους. Καὶ οἱ δύο ἐμπνέονται ἀποκλειστικὰ

σχεδὸν ἀπὸ τὸν ἀσύλληπτο για τὴν ἀνθρώπινη νόηση ἐνανθρωπισμὸ τοῦ Σωτῆρος καὶ τὸν σκυθρωπὸ βίον τῶν ἁγίων.

Ἡ ζωὴ ὅμως ἔχει πάντα τὶς ἀξιώσεις τῆς στὸν κόσμον καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας, φυσικὰ, δουλεύανε καὶ τότε, τρώγανε, χιτίζανε σπῖτια, γράφανε βιβλία, συζητοῦσαν καὶ τραγουδοῦσαν ὅπως οἱ ἄνθρωποι ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ἀναζητοῦσαν, ἔξω ἀπὸ τὴν ψυχικὴ ἐνατένιση, καὶ τὴν καθημερινὴ ἀπασχόληση καὶ κάποια τέρψη καὶ ἀπόλαυση.

Ἡ δύναμη τῆς παράδοσης καὶ οἱ ἀξιώσεις τῆς ζωῆς ἦταν τόσο ἰσχυρές, ὥστε ἡ θρησκεία νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἀνακόψει ἐντελῶς συνήθειες καὶ κλίσεις που αἰῶνες διεμόρφωσαν σὲ κανόνες στὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας.

Ἡ λαϊκὴ ψυχὴ στὸ βάθος τῆς διατηροῦσε ζωηρὴ τὴν ἐμφυτὴ ροπὴ σὲ οὐσιαστικώτερες ἀπολαύσεις καὶ πέρα ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα καὶ τὶς ὕμνους ἀναζητοῦσε καὶ ἄλλες ψυχαγωγικὲς ἀπολαύσεις καὶ διασκεδαστικὰ θεάματα.

Ἔτσι κάτω ἀπὸ τὴν βία τῶν πραγμάτων πρῶτὴ ἡ Ἐκκλησία ἀναγκάστηκε νὰ προσδώσει στὸ τελετουργικὸ τῆς ἰδίως μέρος σοβαρὴ μορφή ἀπομίμησης τῆς ἀρχαίας θεατρικῆς παράστασης καὶ λατρείας. Ἡ πολιτεία ἐν συνεχείᾳ ἄρχισε νὰ ὀργανώνει μεγάλου κλίμακος τελετές, πομπὲς καὶ παρελάσεις, που συνδυάζονταν μὲ γέμματα καὶ λαϊκὲς εὐωχίες για τέρψη καὶ ψυχαγωγία τοῦ λαοῦ.

Παράλληλα γιορτὲς μὲ καθαρὰ λαϊκὸ καὶ ἐξωθρησκευτικὸ χαρακτήρα, που εἶχαν τὴ ρίζα τους στὴ ρωμαϊκὴ καὶ ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ, ἀναζωογονηθήκανε κι' ἀποτελέσανε ἀπαραίτητο μέρος τῆς ζωῆς τῶν Βυζαντινῶν.

Ἐχομε ἔτσι ὡς ἐκδηλώσεις τῆς ροπῆς στὴν ψυχαγωγία καὶ στὶς διασκεδάσεις στὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ:

α) Τὸν Ἰππόδρομον στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὶς ἄλλες μεγάλες πόλεις τῆς Ἀνατολῆς.

β) Τὸ θρησκευτικὸ θέατρο.

γ) Τὶς μεγάλες θρησκευτικὲς καὶ πολιτικὲς γιορτὲς καὶ τελετές.

δ) Τὶς κατ' ἐξοχὴν λαϊκὲς γιορτὲς, ὅπως τὰ Βρουμάλια ἢ Καλένδες, κι' ἀκόμα τὸ λαϊκὸ θέατρο καὶ τὶς πανηγύρεις, τὰ ὑπαίθρια λαϊκὰ θεάματα καὶ ἄλλα μέσα διασκεδάσεως.

Για ἕναν ἕκαστο ἀπὸ τοὺς παραπάνω θεσμοὺς θὰ πραγματευθοῦμε ἀναλυτικὰ, ἂν μᾶς δοθεῖ εὐκαιρία, προσεχῶς.

Σήμερα θὰ περιορισθοῦμε μονάχα σὲ μιὰ συνοπτικὴ περιγραφή, ὅσο ἐπιτρέπει ὁ στενὸς χώρος μιᾶς μικρῆς μελέτης για τὸ περιοδικὸ τῆς «Ἐργατικῆς Ἐστίας», για νὰ δώσουμε μιὰν ἰδέα για τὴν ψυχαγωγία καὶ τὶς διασκεδάσεις τῶν Βυζαντινῶν, που ὁ πολλὸς κόσμος τοὺς

θεωρεῖ μονάχα ὡς σκυθρωποὺς προσευχητὰς μὲ ἀτελεύτητες γονυκλισίες καὶ ὡς ἀσκητὰς καὶ στηλίτας που ἀπαρνοῦνται τὰ ἐγκόσμια καὶ ἐπιδίδονται στὶς στερεῖσεις καὶ τὴν ψυχικὴ ἐγκαρτέρηση.

ἸΠΠΟΔΡΟΜΟΣ. Οἱ Ἰπποδρομίες που γινόντανε καὶ σὲ ἄλλες μεγάλες πόλεις τῆς Αυτοκρατορίας ἀποτελοῦσαν προσφιλὴ θεσμὸ ψυχαγωγίας για τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ πρὸ πάντων για τοὺς κατοίκους τῆς πρωτεύουσας καὶ ὁ Ἰππόδρομος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ θεάματα καὶ τὶς ἀρματοδρομίες, στάθηκε καὶ ὁ τόπος ὅπου ἐκδηλωνότανε ἐλεύθερα τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ μπροστὰ στοὺς ἄρχοντας καὶ τὸ βασιλεῖα.

Στὸν Ἰππόδρομον συναντῶντο ὁ Αὐτοκράτωρ, οἱ ἄρχοντες καὶ ὅλο τὸ Παλάτι μὲ τὸ λαὸ, σ' ἕναν κοινὸ καὶ ἐνιαῖο κόσμον, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες στὴν Ὀλυμπία, κι' ἐκεῖ ἐκδηλωνότανε ἡ πολυθρόνη ἀπήχηση τῶν μεγάλων γεγονότων τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ιστορίας τοῦ Βυζαντίου.

Τὸν Ἰππόδρομον τῆς πρωτεύουσας, που ἰδρύθηκε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Ρωμαίων τὸ 200 μ. Χ., τὸν συμπλήρωσε μὲ κτίσματα καὶ τὸν ἐλάμπρυνε μὲ ἀγάλματα, χαλκούργηματα καὶ ἔργα τέχνης ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὅποια μετέφερε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Εἶχε σχῆμα παραλληλόγραμμο, κατέληγε σὲ ἡμικύκλιο, μπορούσε νὰ περιλάβῃ 100 000 περίπου θεατὰς καὶ ἦταν κτισμένον κοντὰ στὴν Ἁγία Σοφία καὶ στὸ Παλάτι, μὲ τὸ ὅποιο συγκοινωνοῦσε ἀπ' εὐθείας. Ὁ στίβος τοῦ Ἰπποδρόμου για τὶς ἀρματοδρομίες εἶχε μῆκος 800 μέτρα καὶ φάρδος 40 καὶ χωριζότανε κατὰ μῆκος μὲ τὴν καλουμένην *ἀκανθα*.

Οἱ θεαταὶ τοῦ Ἰπποδρόμου ἀνήκανε σὲ δύο Φατρίες (Δήμους), τοὺς Πράσινους καὶ τοὺς Βένετους, καὶ φέρανε περιβραχιόνια μὲ τὸ χρῶμα τῆς Φατρίας τους.

Ἡ ἡμέρα τοῦ Ἰπποδρόμου ἦτανε μεγάλη καὶ ὁ λαὸς βρισκότανε στὸ πόδι ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου για νὰ καταλάβει τὶς θέσεις του.

Τέσσαρες ἦτανε οἱ ἀρματοδρομίες τὸ πρῶτ' καὶ τέσσαρες τὸ ἀπόγευμα καὶ στὸ μεταξὺ γινόντανε διάφορα ἄλλα ἐλαφρότερα θεάματα καὶ κωμικὰ παιγνίδια για ψυχαγωγία τοῦ κοινοῦ. Ἀκόμα γινόντανε ἐκεῖ ἐπιδείξεις μὲ ἄγρια θηρία καὶ πουλιὰ, σχοινοδασίες, ἀκροβασίες καὶ γυμνάσματα καὶ ὀρχησθαὶ καὶ μῖμοι ἐπεδείκνυαν τὴν τέχνη τους σκορπώντας τὴν εὐθυμία, τὴν χαρὰ καὶ τὸν γέλωτα.

Χίλια καὶ πλέον χρόνια διήρκεσε ἡ ζωὴ τοῦ Ἰπποδρόμου στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὰ ἔχνη του διατηρήθηκαν ἕως τὴν κατάληψη τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους, ἐνῶ στὸ χῶρον τοῦ παραμένοντος καὶ ἐκτοτε για πολλοὺς αἰῶνες μερικὰ μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια, που θυμίζουν τὴ δόξα καὶ τὴν ἱστορία τοῦ τεράστιου αὐτοῦ ἰδρύματος.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ. Ἡ Ἐκκλησία στὸ Βυζάντιο, ἀφοῦ στάθηκε ἀδύνατο νὰ καταπνίξει τὴν τάση τοῦ κόσμου πρὸς τὸ θέατρο, ἀναγκάστηκε νὰ ἔλθει σὲ κάποιο συμβιβασμὸ πρὸς αὐτὸ καὶ νὰ προσλάβει τὸ θεατρικὸ σύστημα στοὺς κόλπους καὶ τὶς τελετὲς τῆς.

Ἔτσι ἡ ἐκκλησιαστικὴ λειτουργία, ὅπως διαμορφώθηκε καὶ διατηρεῖται ὡς τὰ σήμερα, ἀποτελεῖ καθαρὴ ἀπομίμηση τῆς ἀρχαίας θεατρικῆς παράστασης. Ὁ ναὸς μὲ τὸ Ἱερὸ Βῆμα εἶναι ἀντίγραφο τῆς σκηνῆς, αἱ πλάγιαι πύλαι τὰ παρασκήνια, τὸ παραπέτασμα τῆς Ὠραίας Ἡύλης ἢ αὐλαία, ὁ χορὸς τῶν ψαλτῶν ἢ

ὀρχήστρα, ἡ Ἁγία Τράπεζα ἢ θυμέλη καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ διάκονοι παριστάνουν τοὺς ὑποκριτὰς καὶ ἠθοποιούς.

Ἀκόμα ἡ Ἐκκλησία προσπάθησε νὰ δημιουργήσῃ καθαρὰ δικὸ τῆς ἐκκλησιαστικὸ θέατρο μὲ ὑποθέσεις ἀπὸ τὴν ἀνεξάντλητὴ πηγὴ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἔχει συγγραφῆ καὶ λειτουργικὸ βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Θάλεια» για σκηνικὴ διδασκαλία. Γνωστὰ εἶναι τὸ «Συμπόσιον τῶν δέκα παρθένων» τοῦ Ἐπισκόπου Μεθοδίου καὶ τὰ θρησκευτικὰ δράματα «Ὁ Χριστὸς Πάσχων» καὶ τὸ πολὺ μεταγενέστερο κρητικὸ μυστήριον «Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ».

Ἀπὸ τὸ Ἱερὸ Βῆμα παριστάνοντο οἱ Ὁδίνες τῆς Θεοτόκου, ἡ Γέννηση καὶ ἡ Βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, ὁ Μυστικὸς Δείπνος, ἡ Σταύρωση καὶ ἡ Ἀνάσταση τοῦ Θεοανθρώπου. Ἀλλὰ κι' ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἔχουν παρθεῖ θέματα, ὅπως οἱ τρεῖς παῖδες ἐν Καμίνῳ, ἡ ἀνάληψη τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ κλπ.

Τὸ θρησκευτικὸ θέατρο ἐπὶ τῶν Σταυροφοριῶν διαδόθηκε καὶ στὴ Δύση, ὅπου πῆρε μεγάλη ἀνάπτυξη, παρεξέτρηται ὅμως ἐκεῖ ἀπὸ τὸν καθαρὸ θρησκευτικὸ χαρακτήρα που εἶχε στὸ Βυζάντιο.

Τὸ θρησκευτικὸ θέατρο δὲν ἔπαυσε νὰ συγκεντρώνει τὰ πυρὰ ἀπὸ κορυφαίους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιζῆσει μετὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα. Πάντως ἡ ἐπίδρασή του σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἦτανε μεγάλη στὸ Βυζάντιο καὶ ἐκάνοιοῦσε ἀντίστοιχες πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς ἀξιώσεις τοῦ λαοῦ.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑὶ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΚΑὶ ΤΕΛΕΤΕΣ. Οἱ θρησκευτικὲς γιορτὲς ἦτανε πολυάριθμες στὸ Βυζάντιο καὶ γινόντανε για ἑορτασμὸ καὶ ἀνάμνηση ἐκκλησιαστικῶν καὶ θρησκευτικῶν γεγονότων που συνέδεοντο κυρίως μὲ τὴν γέννηση καὶ ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ Βίον τῶν Ἁγίων.

Ἡ Κυριακὴ ἀργία για «τοὺς ἐκ τεχνῶν βιοῦντας» ἀνάγεται στὴν ἐποχὴ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, που τὴν ἐπέβαλε μὲ Διάταγμα τοῦ 321 μ. Χ. Ὁ Λέων ὁ Σοφὸς τὴν ἐπέξέτεινε καὶ ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν μὲ τὴν Νεαρὰ 54 καὶ ἐρρῦθμισε εἰδικώτερα τὴν ἐργασία τῶν καπηλείων καὶ σαλδαμαριῶν (παντοπωλείων).

Ἀπὸ τότε καθιερώθηκαν καὶ οἱ ἄλλες μεγάλες γιορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης, που διακρίνονται σὲ Δεσποτικὲς (Χριστοῦγεννα, Θεοφάνεια, Πάσχα, Ἀνάληψη, Μεταμόρφωση), σὲ Θεομητορικὲς (Εὐαγγελισμὸς, Κοίμηση τῆς Θεοτόκου, Εἰσόδια κλπ.) καὶ σὲ γιορτὲς Ἁγίων καὶ Μαρτύρων, που ἦταν ἀπειράριθμες.

Οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τὶς γιορτὲς αὐτὲς, που δίνανε ἀφορμὴ σὲ ἀνάπαυση καὶ διασκέδαση, διατηροῦνται καὶ σήμερα καὶ εἶναι γνωστὲς σ' ὅλους μας ἀπὸ τὰ παιδικὰ μας χρόνια.

Οἱ πολιτικὲς ἔξ ἄλλου γιορτὲς στὸ Βυζάντιο ὀργανώνοντο ἀπὸ τὴν πολιτεία για τὸν ἑορτασμὸ ἐπισημῶν γεγονότων, ὅπως ἡ στέψη ἢ ὁ γάμος Αὐτοκράτορος, ἡ γέννηση καὶ ὁ γάμος πορφυρογεννήτου, ἡ ὑποδοχὴ ξένων πρέσβων καὶ βασιλέων.

Οἱ ἐπίσημες αὐτὲς γιορτὲς συνδυάζονταν μὲ μεγαλοπρεπεῖς τελετὲς, πομπὲς καὶ παρελάσεις, μὲ συγκέντρωση τοῦ λαοῦ στὸν Ἰππόδρομον καὶ μὲ γέμματα καὶ λαϊκὲς εὐωχίες.

Ἰδιαίτερη συγκίνηση καὶ χαρὰ στὸ λαὸ προκαλοῦσαν πάντα οἱ ἐπινίκιοι θρίαμβοι, ὅποτε σκύλα, ἄρματα, λάφυρα καὶ αἰχμάλωτοι ὠδηγοῦντο μπροστὰ

στον Βασιλέα και τον νικητή στρατηγό, ενώ ο λαός έπευφημούσε.

ΛΑΪΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ. Όπως οι άρχαιοι Άθηναίοι και οι Ρωμαίοι, έτσι και οι Βυζαντινοί είχανε μέρες ακράτητης ευωχίας και όργίων ακόμα, που ή Έκκλησία δεν μπόρεσε να έξοβελίσει παρά τά αναθέματα και τούς άφορισμούς της.

Χαρχηστρικήτερες από τις γιορτές αυτές ήτανε αι Καλένδαι ή Βότα ή Βρουμάλια, ανάλογες με τις άρχαιες διονυσιακές γιορτές, που άρχίζανε από τά Χριστούγεννα και διαρκούσαν ως τά Φώτα, κι άνοιγαν στάδιο επικίνδυνης έλευθεριότητας για τόν βυζαντινό λαό. Βρουμάλια γινόντανε και με την είσοδο της άνοιξης στας άρχας Μαρτίου.

Όρχησται και όρχηστρίδες διάσημες για την καλλονή τους έπεδεικνύανε την τέχνη και τά θέληγτρα τους και αναρριπίζανε τó χορευτικό πάθος και την βόπη στη μέθη και διασκέδαση. Ό συνήθως σκυθρωπός άνθρωπος του Βυζαντίου μετεβάλλετο τότε σε χαρούμενο διασκεδαστή και ομάδες εύθυμες με προσωπέτα και μή, περιήρχοντο την πόλη με βακχικά άσματα και συρίγματα, κτυπώντας τις πόρτες και σκώπτοντας τούς ένοίκους. Πλήρης ίσοπέδωση και ανακάτωμα τών κοινωνικών τάξεων επικρατούσε τις ήμέρες αυτές και κύριοι και δούλοι, άνδρες και γυναίκες, πλούσιοι και πτωχοί γλεντούσαν, παίζανε και γελοούσαν μαζί.

Οι γιορτές τών Καλενδών κρατήσανε αιώνες και μόλις στην εποχή τών Παλαιολόγων έκθρονίζονται, για να άναφανοϋν οι άπόκρηες σαν κατ' έξοχη βακχική γιορτή με κύριο γνώρισμα τις μεταμφιέσεις.

Άλλά και τó λαϊκό, τó ταπεινό ως ποϋμε, θέατρο, δεν έλειψε ποτέ από τó Βυζάντιο, εσο και αν τó έπάγγελμα του ήθοποιού έθεωρείτο επισήμως άτιμο και αίσχρό.

Ίδιως ή παντομίμα, οι όρχηστρικές έπιδείξεις και τά άσματα ήτανε πολύ δημοφιλή και ο κορυφαίος τών Πατέρων Χρυσόστομος, που οι λόγοι του άποτελούν σωστό λαογραφικό μνημείο εν προκειμένω, ρίχνει τά βέλη και τούς κεραυνούς της εύγλωττίας του εναντίον του θεάτρου λέγοντας: «Είς τó θέατρον γεννάται ή κακή εύθυμία, εκεί είναι τó γυμναστήριον της πορ-

ρείας, τó σπουδαστήριον της μοιχείας και τó διδασκαλείον της άκολασίας». Και οι άλλες όμως διασκεδαστικές εκδηλώσεις, όπως ο χορός και τó τραγούδι, δεν έλειψαν από τó Βυζάντιο εσο και αν τά άπεδοκίμαζε ή Έκκλησία. Ό Χρυσόστομος πάλι σε άλλο κήρυγμα του μάς λέγει: «Άλλά και γάμων τελομένων τσαυτά καταγέλαστα γίνεται πράγματα. Και γάρ χορεία και αΐλοι και κύμβαλα και όήματα και όμοια αίσχρα και μέθη και κώμοι και πολύς ο του διαβόλου τότε εισάγεται φόρτος». Παρά τούς πύρινους άφορισμούς τών Πατέρων, στις γιορτές και τά πανηγύρια λιγερές παρθένες στήνανε χορό στον περίβολο του ναού και γύρω άνδρες και γυναίκες έπευφημούσαν την κορυφαία που έσερνε τó χορό τραγουδώντας.

Στά καπηλεία ή πουσκαρεία, που ήτανε πάμπολλα προπάντων στην Κωνσταντινούπολη, ζωγραφίες στους τοίχους παρίσταναν έρωτιδες και χορούς γυναικών. Κόσμος και κοσμάκης έσύχναζε κάθε βράδυ σ' αυτά για να ζητήσει από κόρη γελαστή, πρόγονο της σημερινής σερβιτόρισσας, «κρσσοβόλιον» «για κανκιν οινόριον» με λίγες τηγανητές μαριδίτσες ή χορδες (κοκκορέτσι). Τά «ταβλοπαρόχια» πάλι και τά «τζοκανιστήρια», για παιχνίδια σφαίρας, συγκεντρώνανε πολύν κόσμο και προπάντων τή νεολαία.

Την βυζαντινή ψυχή έτερπαν έξ άλλου και άλλα περιέργα θεάματα. Άσκηται που ήρχοντο από την Άνατολή και έπεδίδοντο σε παράδοξες όμιλίες και όπτασιασμούς μέσα σε κύκλο λαού, θηριοδασαστές, που περιέφεραν και έπεδεικνυαν έξημερωμένα θηρία, χειρομάντιδες, ταχυδακτυλοουργοί και παλαισται που εύχαριστούσαν και τραβούσαν τó θαυμασμό του λαού.

Η πλούσια έξ άλλου τάξη δεν παρέλειπε εύκαιρία να έπιδείξει πλούτη, κοσμήματα, άμφιέσεις πολυτελείς και κομμώσεις σε κάθε εύκαιρία και ίδιως στις τελετές, στις εκκλησίες και τις λουτροπόλεις, που δεν έλειπαν και τότε.

Έτσι ή βυζαντινή ζωή μ' όλο τó μυστικισμό και τή θρησκευτικότητα της δεν ύστερούσε και σε γιορτές, θεάματα, έπιδείξεις και τέρψεις από καμμιά άλλη εποχή της άνθρωπότητας. Σ. Γ. ΚΛΑΔΑΣ

Με τó σσαδι και με τó νοϋ

Ο Νικ. Σταματελόπουλος

Ίδρυτής της πρώτης Χαρτοποιίας

Του κ. Πάνη Μιχαλοπούλου

Δεν ήταν μονάχα ο Κολοκοτρώνης που πριν κι ύστερα από την Έπανάσταση ύπήρξε καλλιεργητής της γής, αυτός ο ίδιος επιστατώντας τις γεωργικές εργασίες των κτημάτων του, μα και πολλοί άλλοι αγωνιστές του 21. Ό άνεπιός του Γέρου Νικήτας Σταματελόπουλος, ο επιλεγόμενος Τουρκοφάγος, ο τιμιώτερος κι άφιλοκερδέστερος τών Πελοποννησίων έπλαρχηγών, ο γενναιότερος τών ήρώων του Μωρηά, μόλις τέλειωσε ο τιτανικός εκείνος άγώνας, μαζί με τόν άλλο αγωνιστή, τόν άρχιμανδρίτη Πύρρο τó Θεσσαλό, έπιχείρησε να έπιδοθει στη βιομηχανία και μάλιστα σε βιομηχανία πρωτότυπη και τολμηρή, στην Ίδρυση, δηλαδή, χαρτοποιείου, του πρώτου στην Ελλάδα και σ' όλοκληρη την Άνατολή. Άφου κι οι δυο πολέμησαν ήρωϊκώτατα, είδαν πως τó Έθνος, άφου νίκησε κι' άπόκτησε τή λευτεριά του, έπρεπε να ριχθεί στη δουλειά και στην άνοικοδόμηση, καθώς και στη σύσταση βιομηχανιών ίκανών ν' άπασχολήσουν κεφάλαια κι' έργατες. Τυπογραφεία λειτουργούσαν στην Ελλάδα από τού 1821, στην Καλαμάτα (1821), στο Άργος (1822), στην Ύδρα (1821, 1824), στο Μεσολόγγι (1824), στην Άθήνα (1824), στο Ναύπλιο (1825), που δεν τύπωναν μόνον έφημερίδες, αλλά κι' αξιόλογα κι' ένδιαφέροντα βιβλία.

Ό Πύρρος ο Θεσσαλός, καθώς κι' ο Νικηταράς, σκέφθηκαν πως τó χαρτί τών βιβλίων και τών έφημερίδων μπορούσε να κατασκευασθεί στην Ελλάδα και να μην έρχεται απ' έξω. Έτσι σημαντικός αριθμός εργατών μπορούσε να ζήσει από τή βιομηχανία του χαρτιού και συγχρόνως δίδονταν άφορμή να δοκιμασθεί μιá καινούργια και πρωτότυπη έπιχείρηση στη χώρα.

Ό Πύρρος ο Θεσσαλός από τού 1826 ή τού 1827 είχε κάνει τις πρώτες άπόπειρες στο Μιστρά της Πελοποννήσου, που δεν άπέτυχαν και μάλιστα «προόδευσαν πολλά καλά» όπως ο ίδιος γράφει. Ό πολυμήχανος κι' έφευρετικός κι' έγκυκλοπαιδικώτατος εκείνος άρχιμανδρίτης, όταν σπούδαζε στην Ευρώπη γιατρός, φαίνεται πως ειδικεύθηκε και στην κατασκευή του χαρτιού. Όταν άργότερα ήρθε στη Ελλάδα τó 1821 κι' είδε πως τά πράγματα πήγαιναν καλά, σκέφτηκε να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις του και την πείρα πουχε γύρω στη βιομηχανία εκείνη. Έτσι ίδρυσε τó πρώτο εργοστάσιο Χαρτοποιίας ή «Χαρτουργείας», όπως ονομάζει ο ίδιος την τέχνη της κα-

τασκευής χαρτου. Άλλ' ως τόν αφήσουμε μόνο του να μάς περιγράψει τή σύσταση της μηχανής του, όπως άλλου την χαρακτηρίζει, και την τραγική καταστροφή της: «Εγώ δε τότε (1822) σηκωθείς κατήλθον (έκ του Άργους), εις την άρχαίαν Σπάρτην, την νυν Μισθραν της Λακωνίας πόλιν, όπου έδίδασκον τούς Σπαρτιάτας εις τόν άγώνα του Έθνους και εις την άρετήν. Ήσυχάζων δε εις την Σπάρτην κατεσκεύασα δι' έξο-

δων μου χαρτουργείον (;) προς ώφέλειαν του Έθνους, δι' ου έκαμα έως χιλίας κόλλας, έπειτα έλθόντος του άρχιδου Πασιά με πολλὰς χιλιάδας στρατού και λεηλατιζόντος τας πόλεις και χώρας κατέλιπον και εγώ την μηχανήν και τó χαρτίον και εϋτω κατέφυγον προσκαίρως εις τά Κύθηρα νήσον, τανών Τσηρίγον, όπου παρ' όλων υπεδέχθη φιλοφρόνης» (Διονυσίου Πύρρου του Θεσσαλού: Έπιστολή προς τόν ευγενέστατον άρχοντα τών Θεσσαλών κύριον Άθανάσιον Παπα Πολυμέρου του Θετταλού. Άθήνηθεν 1837, σελ. 27 - 28).

Άλλ' οι άπόπειρες αυτές πήραν θετικώτερη κατεύθυνση, άφ' ότου ή χώρα έλευθερώθηκε και κατέθηκε στην Ελλάδα ως κυβερνήτης ο Ίωάννης Καποδίστριας, τότε κι' ο Πύρρος γύρισε από τó Τσηρίγο κι' ήρθε, στο Ναύπλιο για να προσφέρει τις

όπηρεσίες του στον τόπο και ειδικώς για να άνασυστήσει την χαρτοποιία του. Κοινοποίησε τó πράγμα στον ένδοξο έπλαρχηγό της Έπανάστασης, τó Νικήτα, συμφώνησαν κι' άποφάσισαν μαζί να κάνουν μιάν όμόρρυθμη έταιρία με κεφάλαιο 3.000 χιλ. γροσίων και με σκοπόν την επανίδρυση της βιομηχανίας εκείνης. Και πραγματικώς τó 1829 ή έπιχείρηση άνασυγκροτήθηκε στο Άργος κι' έγκαταστάθηκε σ' έναν από τούς μύλους του Έρασίνου ποταμού, που βρίσκονταν στο μυχό του Άργολικού κόλπου. Σε λίγο άρχισε ή παραγωγή και προχωρούσε, άλλ' ή έλλειψη πρώτων ύλων κι' άλλης οικονομικής ένισχύσεως έφερε κλονισμό στην έταιρία. Σε προκήρυξη που χρονολογείται από 15 Ιουνίου 1829 ο Πύρρος Θεσσαλός μάς εκθέτει την ιστορία της πρώτης και δεύτερης χαρτοποιίας του και κατόπιν παρακαλεί κάθε φιλόκαλο Έλληνα που κατέχει παλαιά ράκη να τού τά στείλει στο Άργος και θέλει πληρωθί ή με χρήματα ή σε είδος με χαρτί της έπιχειρήσεως. Κι' επειδή ή «Είδοποίησις», αυτή είναι αυτή ή ιστορία της πρώτης χαρτοποιίας

Ό Νικήτας Σταματελόπουλος με άλβανό τραυματία στους ώμους του. (Έργο Α. Φυτάλη)

της Ελλάδος για τοῦτο παραθέτουμε τὰ χαρακτηρι-
στικώτερα μέρη της. Ὁ Πύρρος μιλεῖ μὲ λόγια γιο-
μάτα φιλοπατρία γιὰ τὴ χρησιμότητα τῶν βιομηχανιῶν
στὴν Ἑλλάδα καὶ μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ σὰν ὁ
πρωτοπόρος τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας ἀπὸ τότε:

« Τρεῖς, γράφει, μεγάλοι μηχαναὶ εἰς τὴν Εὐρώ-
πην φαίνονται ὠφελιμώτεροι εἰς τὸ κοινόν, δηλαδή ἡ
κατασκευὴ τῶν ρούχων, τοῦ χάρτου καὶ τῆς τυπογρα-
φίας, αἱ ὁποῖαι τέχνη εἶθε νὰ ἔλθουν ταχέως καὶ εἰς
τὴν Ἑλλάδα. Τὸ ὄφελος τῆς μηχανῆς τοῦ χαρτίου
ἰδὼν καὶ ἐγὼ πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ ἔθνος, ἐφιλοτιμήθη
προπέρσει καὶ ἐσύστησα εἰς τὴν παλαιὰν Σπάρτην
μὴν τοιαύτην μηχανήν, διὰ τῆς ὁποίας τότε καὶ μερι-
κὸν χαρτὶ κατεσκεύασα καὶ τὸ ἔργον μου ἐπροώδευε
πολλὰ καλά, πλὴν κακῆ τύχῃ ἐλθόντες οἱ ἄραδες
ἐλεηλάτησαν τὴν Λακωνίαν ὄλην, ἐφύγαμεν καὶ ἡμεῖς
ἅπαντες καὶ οὕτως ἀφήσαμεν εἰς τὸν Μιστραῖν καὶ τὴν
μηχανήν καὶ τὸ χαρτὶν μας. Τώρα δὲ ἰδόντες ὀλίγην
ἀνεσίαν καὶ ὑπερασιζόμενοι ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν,
ἐσυμφωνήσαμεν μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ πατριώτη Στρατη-
γοῦ Νικηταρᾶ, ἐκείνου τοῦ ἀκάκου καὶ ἀφιλαργύρου
Ἑλληνοῦ, καὶ ἐσύστησαμεν πάλιν μὴν τοιαύτην μι-
κρὰν μηχανήν εἰς τὸν Ἐρασῖνον ποταμὸν τοῦ Ἄργους.
Ὅθεν στοχάζομαι ὅτι διὰ τοῦτο ἕκαστος ἀγαθὸς καὶ
τίμιος πατριώτης θέλει χαρῆ τὰ μάλιστα ἀκούσας ὅτι
γίνεται ἐν τοιοῦτον ἔργον πρὸς ἔπαινον τῆς Ἑλλάδος
καὶ ὄφελος τῶν Ἑλλήνων. Τὸ ἔργον μου σὺν Θεῷ
ἐτελείωσε καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ χαρτίου ἄρχισεν εἰς
τὸ Ἄργος. — Καὶ τελειώνει μὲ τὴν ἐξῆς ἐκκλήση πρὸς
τοὺς Ἕλληνας, πού κατέχουν ράκη κατάλληλα γιὰ
τὴν ἐργασία του: — « Λοιπὸν ὁποῖος φιλόκαλος Ἕλλην
ἔχει παλαιὰ ράκη πάνινα, δηλ. παλαιόπανα ἀπὸ βαμ-
βάκι ἢ ἀπὸ λινάρι ἢ ἀπὸ μετάξι, καθαρὰ ἢ ἀκάθαρτα,
μικρὰ ἢ μεγάλα ὡς καὶ αὐτὰ τὰ παραμικρὰ τεμάχια,
ἢμπορεῖ ἐλευθέρως νὰ τὰ διευθύνῃ εἰς Ἄργος, ὅπου
ἀγοράζονται μὲ παράδες ἢ ἀλλάζονται μὲ χαρτὶν, καὶ
ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἡ μηχανὴ νὰ γίνῃ μεγα-
λυτέρα καὶ ὠφελιμώτερα εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὸ χαρ-
τὶν νὰ πωλῆται εὐθηνότερα εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἐν Ἄργει 1829 Ἰουνίου 15

Ὁ Ὁ Αὐτοκράτωρ
Δ. Ὁ ΠΥΡΡΟΣ

Τὶς εἰδήσεις αὐτὲς συμπληρῶναι ὁ ἴδιος στὴν ἐπι-
στολή του ὡς ἐξῆς: « Ἀφοῦ ἐπηξά ἕως χιλίας κόλλας
χαρτὶ, δι' ἔλλειψιν ὁμοῦ τῶν χρημάτων παρητήθη
τοῦ ἔργου. Εἰς μάτην ἐπαρακάλεσα τὸν Καποδίστρια
νὰ συντρέξῃ εἰς τὸ αὐτὸ κοινωφελὲς ἔργον, εἰς μάτην
τὸν ἐπαρακάλεσεν ὁ σύντροφός μου στρατηγὸς Νικη-
ταρᾶς, αὐτὸς (ὁ Καποδίστριας) οὔτε ἠθέλησε συνιέναι
τὸ καλὸν καὶ οὕτως ἐματαιώθη ἡ μηχανὴ τοῦ νὰ εἶνε
τελειωμένη εἰς τὴν Ἑλλάδα» (Ἐπιστολή, σελ. 44-45).
Ἡ Ἐταιρία διαλύθηκε καὶ τὰ μηχανήματα τῆς χαρ-
τοποιίας τὰ πῆρε ὁ Νικηταρᾶς καὶ τὰ μετέφερε στὸ
σπίτι του, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὁ Πύρρος ὁ Θεσ-
σαλὸς σ' ἄλλο τοῦ ἔργου: « Ἐπειδὴ χρήματα δὲν εἶχα-
μεν ἐπροστρέξαμεν εἰς τὸν νέον κυβερνήτην, νὰ μᾶς
βοηθήσῃ μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ Νικηταρᾶ ἐκ τῶν
μισθῶν του, πλὴν εἰς μάτην οὐδὲν ἐλάβομεν καὶ οὕτως
ὁ στρατηγὸς ἐκείνος ἔλαβε τὰ ἐργαλεῖα τῆς μηχανῆς
εἰς τὴν οἰκίαν του. Τὴ διάλυση τῆς ἐπιχειρήσεως
θεωρεῖ ὡς ἔργο τῆς ἐμπάθειας τοῦ Καποδίστρια ἐναν-
τίον του, γιὰ τὴν παλαιὸς φίλος τοῦ Πετρόμπεη

Μαυρομιχάλη!... (Πύρρου Θεσσαλὸς: Περίφησις
ἱστορικῆς καὶ βιογραφίας, Ἐν Ἀθήναις 1848, σελ. 121).

Ἀλλὰ τόσο ὁ Νικηταρᾶς ὅσο καὶ ὁ Πύρρος δὲν
ἀπελπίστηκαν γιὰ μιὰ τρίτη ἀναβίωση τῆς Χαρτο-
ποιίας. Ὅταν ἦλθεν ὁ Ὄθων τὰ 1833 ἀπεφάσιον νὰ
ζητήσουν τὴ συνδρομὴ τῆς νέας Κυβερνήσεως, ἔχοντας
καὶ τὴν ἠθικὴ ὑποστήριξη καὶ ἐνὸς ἄλλου ἰσχυροῦ
παράγοντος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦ στρατηγοῦ Κολ-
λιόπουλου. Ἀπηύθυναν μάλιστα καὶ μὴν ἀναφορὰν,
πού σύνταξε ὁ Πύρρος, στὸν τότε ὑπουργὸ Μαυροκορ-
δάτο, ζητώντας τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυση τοῦ Κρά-
τους γιὰ τὴ νέα τους ἀπόπειρα. Ἀλλ' ὁ Μαυροκορ-
δάτος ἀρνήθηκε κάθε τέτοια βοήθεια, μὴ θέλοντας
ν' ἀνακατέψῃ τὸ κράτος σὲ ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις.
Τότε ὁ Πύρρος καὶ ὁ Νικηταρᾶς δίκαια κατηγοροῦσαν
τὸν Μαυροκορδάτο ὡς ἀντιδραστικὸ καὶ περιφρονητὴ
τῆς βιομηχανίας καὶ ἔγραψαν πὼς « θέλομεν μείνῃ ὡς
βάρβαροι λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς » ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνηση
δὲν ἐνισχύει τὴ βιομηχανία τῆς παραγωγῆς « μαλλι-
νῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, χαρτίου, ζαχάρους,
ὕλεων » καὶ ἄλλων προϊόντων, πού ἔφερναν ἀπ' ἔξω.
« Ταῦτα εἰδότες, — λέει καὶ πάλιν ὁ Πύρρος, τελειώνον-
τας τὴν ἱστορία τῆς Χαρτοποιίας, — μὰζι μὲ τὸ Νικη-
ταρᾶ ἐμουντζώσαμεν αὐτὴν τὴν ἀνόητον ὑπουργικὴν
οἰκονομίαν, ἐνῶ πάμπολλα μιλιῶνια δραχμῶν ἐχά-
θησαν καὶ μὴδὲν καλὸν ἐποίησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ».
Καὶ κλείνει τὴ σελίδα μὲ τὰ ἐξῆς ἀμίμητα: « Ἀνόητοι
Ἕλληνες! ἀπατώμενοι ἀπὸ τοὺς δολεροῦς ὑπουργοὺς
καὶ φθονεροὺς ἐμπόρους τῆς Ἑλλάδος, πού δὲν ζη-
τῶσι τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν τῆς χώρας καὶ δὲν
ἀφήνουν νὰ ἐνεργῶνται τοιαῦτα ἔργα ἀπὸ τοὺς ἀδυ-
νάτους, διότι τοιαύτη εἶνε ἡ δολερὴ πολιτικὴ τοῦ κό-
σμου ». (Ἀναφορὰ καὶ Περίφησις, σελ. 126-127).

Μὲ τὴν πικρία αὐτῆ, μ' αὐτὴ τὴν δυσπιστία πρὸς
τὸ Κράτος, κλείνει ἡ ἱστορία τοῦ πρώτου χαρτοποιεῖου
τῆς Ἑλλάδος, πού συνέλαβαν καὶ προσεπάθησαν νὰ
πραγματοποιήσουν δυὸ ἀπὸ τοὺς ὑπεροχώτερους ἀν-
θρώπους τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως, ὁ ἕνας πρωτο-
πόρος ἐπιστήμονας, ὁ Πύρρος, καὶ ὁ ἄλλος ὁ « ἀκακό-
τερος, ἡρωϊκώτερος καὶ ἄλτροῦστικώτερος » ἀγωνιστὴς
τῆς Πελοποννήσου, ὁ Νικηταρᾶς. Ὁ τελευταῖος μᾶ-
λιστα παρὰ τὶς δάφνες τῶσων νικῶν, παρὰ τοὺς τίτλους
τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὸν παγκόσμιον θαυμασμὸν κατὰ τὸν
ἀγῶνα, κατέβηκε στὸ στίβον τῆς πρακτικῆς δράσεως
καὶ ἔγινε βιομηχανὸς γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου του. Ἐνῶ
ἄλλοι ἀγωνιστὲς, πολὺ κατώτεροι ἐκείνου, οὔτε κατα-
δέχονταν νὰ σκεφθοῦν γιὰ δουλειὰ καὶ πρακτικὸς
σκοποὺς στὴ ζωὴ, ἐκείνος ἀναμέτρησε μὲ τὸ θετικὸ
πνεῦμα τοῦ τῆς μετεπαναστατικῆς κατάστασης καὶ εἶδε
πὼς ἡ μόνη τιμὴ, ὅχι μόνον τοῦ στρατιώτη, ὕστερα
ἀπὸ τὸν πόλεμον, μὰ καὶ κάθε ἀνθρώπου, εἶναι ἡ ἐργα-
σία. Ἐλεγε δὲ συσταίνοντας τὴ χαρτοποιία, πὼς σκο-
πὸς του ἦταν νὰ δώσει δουλειὰ σὲ καμμιὰ σαρανταριά
παλληκάρια τῆς ἐπαναστάσεως, πού ἀπολύθησαν ἀπὸ
τὶς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ ἔπρεπε νὰ δουλεύουν τίμια
γιὰ νὰ ζήσουν καὶ ὅχι νὰ κατανοῦν ἄεργοι ἢ ληστές,
ὅπως συχνὰ γινόταν τότε. Ἐδᾶξε τὴν ἐργασία πᾶν
ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινη ἀξία καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀξία τοῦ
ἡρωϊσμοῦ...

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἔργασία καὶ ἰδιοφυΐα

Τοῦ κ. Κ. Παράσχου

Πολὺ συζητήθηκε καὶ συζητιέται ἀκόμη ἡ γνώμη
πού ἐξέφρασε ἕνας διάσημος γάλλος φυσιοδίφης καὶ
λαμπρὸς συγγραφεὺς τοῦ 18ου αἰῶνος, ὁ Μπουφφόν.
« Ἡ ἰδιοφυΐα εἶναι μία μακρὰ ὑπομονή », εἶπε ὁ Μπου-
φφόν, δηλαδή τὰ ἔργα πού τὰ θεωροῦμε καρποὺς μιᾶς
φυσικῆς εὐφυΐας, ἐνὸς « ταλέντου », ὅπως, λέμε, δὲν
ὀφείλονται, τίς περισσότερες φορές, παρὰ σὲ μιὰ μα-
κρὰ, συστηματικὴ, ἐπίπονη ἐργασία. Βέβαια, μόνη
ἴσως ἡ ἐργασία δὲν φθάνει, χωρὶς τὴ φυσικὴ εὐφυΐα,
τὴ φυσικὴ ἱκανότητα ἀλλὰ—καὶ αὐτὸ οὐσιαστικῶς
ἤθελε νὰ πεῖ ὁ Μπουφφόν,—καὶ χωρὶς ἐργασία, δίχως
μόχθον, ὅσο μεγάλη καὶ ἂν εἶναι ἡ φυσικὴ εὐφυΐα, δύ-
σκολα φθάνει σὲ ἀποτελέσματα.

Τὴν τόσο σωστὴ αὐτὴ γνώμη τοῦ Μπουφφόν ἔλοι
μας τὴ βλέπουμε νὰ ἐπιβεβαιώνεται μὲ τὸν πιὸ ἀναμ-
φισθῆτο, μὲ τὸν πιὸ κατηγορηματικὸ τρόπο, καθη-
μερινῶς, στὴ ζωὴ. Ὅλοι μας εἶδαμε ἀνθρώπους, πού
δὲν εἶχαν σπουδαῖες φυσικὲς ἱκανότητες, πού δὲν φο-
βούνταν ὅμως τὴ δουλειὰ, νὰ προσδεύουν, νὰ σταδιο-
δρομοῦν περίφημα, ν' ἀποκτοῦν φήμη καὶ πλοῦτη,
καὶ ἄλλους πάλι, πού ὁ Θεὸς τοὺς εἶχε δώσει πολὺ-
τιμα δῶρα, νὰ μένουν στάσιμοι, νὰ μὴν προσδεύουν
ὅσο οἱ ἄλλοι, ἐπειδὴ δὲν ἀγαποῦσαν τὴ δουλειὰ. Πόσα
καὶ πόσα παραδείγματα δὲ θὰ μπορούσα ν' ἀναφέρω
καὶ ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ ἀπὸ τὴν δευτέρη κατηγορίαν!
Θυμοῦμαι ἕνα συμμαθητὴ μου στὸ γυμνάσιον. Ἦταν
ἕνα ἡσυχον, φρόνιμον, « εὐτακτον » παιδί, πάντα μελετη-
μένο καὶ πού παρακολοῦθοῦσε μὲ τὴ μεγαλειότερη
προσοχὴ τοὺς δασκάλους ὅταν δίδασκαν καὶ ἔπαιρνε
πάντα « καλοὺς » βαθμούς. Οἱ ἄλλοι, οἱ « ἔξυπνοι » στὴν
τάξην, πού δὲ ζοῦσαν χωρὶς « καζοῦρες » καὶ πού ἔλη-
τους ἡ ἔγνοια ἦταν πὼς θὰ ξεπενοῦσαν ὁ ἕνας τὸν
ἄλλον στὴ « μαγγιά », τὸ ἡσυχον, τὸ φρόνιμον αὐτὸ ἀγόρι
τὸ εἶχαν γιὰ « κοιμισμένο », γιὰ κουτό, καὶ κανένας
στὸ βάθος δὲν τὸν χώνευε. Καὶ ὅμως τὸ φρόνιμον καὶ
τὸ μελετηρὸ, καὶ ἴσως ὅχι πολὺ ἔξυπνον παιδί, πρόκοψε
περισσότερον ἀπὸ πολλοὺς « ἔξυπνους » συμμαθητὰς του.
Γιὰ τὴν ἰδιοφυΐαν ἀγαποῦσε τὴ μελέτη—δηλαδή τὸ μόχθον,
τὴν ἐργασία. Γιὰ τὴν δὲν εἶταν τσαπατσούλης στὸ διά-
βασμά του, ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἔξυπνους, ἀλλὰ με-
λετοῦσε γερὰ, συστηματικῶς, μὲ κέφι καὶ ὄρεξη. Μ' ἄλλα
λόγια, ὅτι ἔκανε τὸ ἔκανε καλά.

Θὰ μὲ ρωτήσετε ἴσως: Καὶ λοιπὸν κύριε, ἐσὺ πού
ἐπαινᾶς τόσο τὴν ἐργασία, δὲ μᾶς λές, σὲ παρακα-
λοῦμε, ἔλοι οἱ ἐφευρέται, οἱ στρατηγοί, οἱ πολιτικοί,
οἱ μουσικοί, οἱ συγγραφεῖς, οἱ μαθηματικοί, οἱ φυσικοί,
καὶ ὁ ἴδιος ὁ διάσημος αὐτὸς φυσιοδίφης Μπουφφόν,
ἔλοι πού ἔγιναν σπουδαῖοι καὶ τρανοί, καὶ δοξάστηκαν
καὶ τοὺς θαύμασε ὁ κόσμος, ἔγιναν σπουδαῖοι γιὰ τὴν
δὲν φοβόνταν τὸν μόχθον, παρὰ τὸν ἀγαποῦσαν ἴσα
ἴσα, ἢ γιὰ τὴν ἱκανότητάς τους φυσικῆς, γιὰ τὴν πλα-
σμένοι γιὰ νὰ γίνουν ὅ,τι ἔγιναν; Ἐκείνος ὁ περίφη-
μος μουσικὸς, ὁ Μότσαρτ, πού ὀχτῶ χρόνων ἔπαιζε
τὰ πιὸ δύσκολα κομμάτια στὸ πιάνον καὶ στὴν ἴδια
σχεδὸν ἡλικίαν ἄρχισε νὰ φτιάνει καὶ δικῆς του συν-

θέσεις, αὐτὴ τὴν τόσο πρώιμη μουσικὴ του ἐπίδοση
τὴν ὀφείλει στὴν ἐργασία, ἢ σὲ μιὰ φυσικὴ, ἰδιαίτερη
μουσικὴ εὐφυΐα, πού μ' αὐτὴν τὸν εἶχε γεννήσει
ἡ μητέρα του;

Νομίζετε ὅτι μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Μότσαρτ μ'
ἀποστομώσατε ἢ μᾶλλον ὅτι ἀποστομώσατε τὸν Μπου-
φφόν; Μιὰ στιγμή, μὴ βιάζεστε! Πραγματικῶς ὁ Μό-
τσαρτ τὴν καταπληκτικὴν του ἐπίδοση στὴ μουσικὴ
τὴν ὀφείλει σὲ ἕνα σπανιώτατο φυσικὸ δῶρον—κυριο-
λεκτικῶς θαυμαστὸ—καὶ ὅχι στὴν ἐργασία. Καὶ σὰν
τὸν Μότσαρτ, προικισμένοι μὲ τέτοια φυσικὴ ἰδιοφυΐα,
ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι, καλλιτέχνες καὶ ποιητὲς καὶ
φιλόσοφοι, ἐλάχιστοι ὅμως. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος
νεώτατος κατέκτησε ὅλον τὸν κόσμον, ὁ Μέγας Ναπο-
λέων, εἴκοσι-ἔξη, εἴκοσι-ἑπτὰ χρόνων εἶχε γίνῃ στρα-
τηγός, καὶ ἂν ἀνοιξοῦμε τὴν ἱστορίαν, θὰ δοῦμε καὶ
κάμποσα ἄλλα παραδείγματα ἀνθρώπων πού προπάν-
των μιὰ ἐξαιρετικὴ φυσικὴ δύναμις τοὺς ἔκανε τόσο
γλήγορα νὰ διακριθοῦν καὶ νὰ δοξασθοῦν. Προπάντων,
ἀλλ' ὅχι μονάχα. Γιὰ τὴν καὶ οἱ σπάνιες αὐτὲς μεγαλο-
φυΐες, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Ναπολέων, δὲν ἔκαναν ὅ,τι
ἔκαναν, χάρις στίς φυσικὲς ἐξαιρετικώτατες ἱκανότη-
τές τους μονάχα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐργασίαν, σπού-
δασαν, μελέτησαν, καὶ γιὰ τὴν μερικὸς τοὺς βοήθησαν
καὶ συνθήκες εὐνοϊκῆς.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχει ὅμως τὸ πρᾶγμα, οἱ ἰδιοφυεῖς
πού μοιάζουν μὲ μεγάλες φυσικὲς δυνάμεις καὶ γεν-
νοῦν τὴν κατάπληξη εἶναι πολὺ σπάνιες, γι' αὐτὸ ἄλ-
λωστε ξεχωρίζουν τόσο καὶ κινοῦν σὲ τέτοιο βαθμὸν τὸν
ἀνθρώπινον θαυμασμὸν. Ὅλες ὅμως οἱ ἄλλες ἰδιοφυΐες,
πού δὲν φτάνουν στίς πανύψηλες κορυφές, σ' ἐκείνες
ὅπου δὲ βρίσκεις λὲς μέτρα ἀνθρώπινα γιὰ νὰ τίς με-
τρήσεις, αὐτὲς, γιὰ νὰ δώσουν τὸν καρπὸ τους, γιὰ
νὰ δώσουν πραγματικῶς τὸν πιὸ μεστὸ τους καρπὸ,
χρειάζονται ἀπαραίτητα καὶ δουλειὰ. Ὅταν διαβά-
ζουμε τίς βιογραφίες ποιητῶν, φιλοσόφων, ζωγράφων,
μουσικῶν, μυθιστοριογράφων, ἐφευρετῶν, πολιτικῶν,
ἐπιστημόνων, πού τὸ ὄνομά τους δοξάστηκε καὶ πού
μένει ζωηρὰ χαραγμένο στὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότη-
τας, βλέπουμε ὅτι οἱ περισσότεροι, ἴσως καὶ ὅλοι, ἦσαν
ἀνθρώποι πού δὲν τοὺς φέβιζε καθόλου ἡ δουλειὰ, με-
ρικοὶ δὲ ἦσαν καὶ τρομεροὶ δουλειεπαρᾶδες. Δεκατέσ-
σερες ὥρες τὴν ἡμέραν δούλευε, ἔγραφε καὶ διάβαζε,
ὁ διάσημος γάλλος κριτικὸς καὶ ἱστορικὸς Ἰππόλυτος
Ταῖν καὶ ἡ τόση του ἐργατικὴ ἐργασία ἔκανε τοὺς μετα-
γενεστέρους του νὰ λέν ὅτι « δούλευε σὰν βώδι ». Μό-
χθος βαρὺς, ἀκατάπαυστος, ἐξαντλητικὸς εἶταν ὅλη ἡ
ζωὴ τοῦ Μιχαῆλ Ἀγγέλου, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲ βαρυγ-
γομοῦσε, γιὰ τὴν ἔξερε ὅτι δίχως δουλειὰ ἐπίμονη, κου-
ραστικὴ, τίποτε δὲν γίνεται. Ἀλλὰ καὶ ποιὸν σπουδαῖον
ἀνθρώπον νὰ θυμηθῇ κανεὶς, πού νὰ κἀνῃ ἐξαιρέση σὲ
τοῦτο τὸν κανόνα τῆς ἐργασίας; Ὁ Τολστόι: ἔγραψε,
ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἴσαμε τὸ τέλος, ἑπτὰ ἢ ὀχτῶ φορές,
τὴν « Ἄννα Καρενίνα », πού δὲν εἶναι καμμιὰ φυλλαδί-

τσα, παρά ένα ογκώδες μυθιστόρημα, με καμιά χιλιάδα σελίδες.

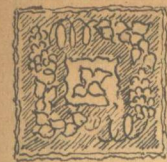
Ένας άλλος ξακουστός μυθιστοριογράφος, ο Γουσταβός Φλωμπέρ, έπιανε δουλειά πρωί-πρωί, χρόνια δλάκερα, στὸ έρμητήριο του τοῦ Κρουασέ (μικρῆς πόλης τῆς Νορμανδίας), καὶ δούλευε με μικρὲς διακοπὲς ὀχτῶ καὶ δέκα ὥρες συνέχεια κάθε μέρα. Τὸ ἴδιο καὶ ἓνα σωρὸ ἄλλοι μυθιστοριογράφοι καὶ μουσικοὶ καὶ ποιητές.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγγῶ λ. χ. ἦτανε ἓνας ἀπὸ τοὺς πιδ ἔργατικούς συγγραφείς. Στὴ μακρὰ ζωὴ του, καὶ ὡς τὰ πιδ βαθιὰ του γεράματα (ἔζησε 83 χρόνια), μέρα δὲν πέρασε πὸν νὰ μὴ στρωθῆ μπρὸς στὸ τραπέζι του καὶ νὰ δουλέψει βαριά, κατασύνεχα, σὺν τὸν πιδ κοινὸ μεροκαματιάρη. Μὰ κ' ἔτσι γράφτηκαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ βιβλία, ποιήματα καὶ δράματα καὶ μυθιστορήματα καὶ μελέτες κριτικές, πὸν ὅλα βέβαια δὲν εἶ-

ναι καλὰ, πὸν δείχνουν ὅμως τι φοβερός, τί ἀκούραστός δουλευτῆς ἦταν ἐκεῖνος πὸν τᾶγραφε.

Ράφια δλάκερα πιάουν τὰ ἔργα τοῦ Οὐγγῶ. Καὶ πόσων ὅμως ἄλλων μεγάλων συγγραφέων! Ἐαφνίζεσαι δταν βλέπεις τὸ τι ἔγραφε ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς συγγραφείς αὐτούς. Πὸν βρέθηκε τόσος καιρός; Εἶναι πραγματικά νὰ θαυμάζει κανεῖς. Πρέπει ὅμως καὶ νὰ προσπαθοῦμε νὰ ἐξηγήσομε τὸ μυστήριο. Μιὰ δύναμη εἶχαν ἀπὸ φυσικοῦ ὅλοι αὐτοὶ οἱ τρανοὶ ἄνθρωποι μέσα τους, πὸν τὸν πυράκτωνε ἀδιάκοπα τὸ νοῦ, τὴ φαντασία τους, τὴν ψυχὴ τους καὶ τοὺς ἔκανε νὰ γεννοῦν τὰ βιβλία πὸν γέννησαν. Μαζὶ ὅμως με τὴ φυσικὴ αὐτὴ δύναμη, — τὴν ἰδιοφυῖα, τὸ «ταλέντο» — εἶχαν καὶ τὴν ἀγάπη τῆς δουλειᾶς. Βέβαια καὶ χωριστὰ τὰ δύο τοῦτα, ἰδιοφυῖα καὶ ταλέντο, φέρνουν καρπὸ. Ἀλλὰ ὁ πιδ μεστός, ὁ πιδ τέλειος καρπὸς βγαίνει δταν ἰδιοφυῖα καὶ δουλειὰ πορευτοῦν πλατὶ-πλατὶ, σφιχτὰ ζευγαρωμένες, ἀχώριστες.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ἡρωες τῆς δουλειᾶς

Κάρολος Φαβάρ

Ὁ μικρὸς ζαχαροπλάστης ὠτὸ ἔγινε δόξα τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου

Εἶναι πολλοὶ οἱ ἥρωες τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐποχῶν. Ἄλλοι κρατᾶνε σπαθὶ στὸ χέρι, ἄλλοι ἓνα ἱερὸ βιβλίο, τὶς Πλάκες τοῦ Μωϋσῆ ἢ τὸ Κοράνιο. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι ἥρωες πὸν δὲν κρατᾶνε παρὰ ἓνα ἄπλο καὶ συνηθισμένο πρᾶγμα: ἓνα μικροσκόπιο, μιὰ λυχνία, μιὰ πέννα, ἓνα πινέλο, μιὰ σμίλη, ἓνα ὅποιοδήποτε ἔργαλειο. Κι' αὐτοὶ δὲν εἶναι οἱ μικρότεροι ἥρωες, ὅσο κι' ἂν δὲν ἔχουν πλημμυρῆσει τὴν ἱστορία με τὴ φήμη τους. Μένουν κάπως παραμερισμένοι, κάπως ξεχασμένοι. Καὶ τοῦτο γιατί ἡ ἱστορία δὲν γράφεται πάντα ὅπως πρέπει. Εἶναι ὅμως οἱ ἥρωες, πὸν οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶχαν κέρδος ἂν τοὺς θυμόνταν συχνότερα. Καὶ εἶναι ἀκόμα τὰ φτωχὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ, πὸν με τὸ μόχθο καὶ με τὴν ἐξυπνάδα τους κατάφεραν ν' ἀνέβουν πολὺ ψηλά. Ἄν ἐβάζαμε τὰ ὀνόματά τους τὸ ἓνα πλάϊ στ' ἄλλο, θὰ χρειαζόμαστε πολλὲς σελίδες. Ἄς θυμηθοῦμε, λοιπόν, μερικὸς ἀπὸ τοὺς ἥρωες αὐτοὺς τῆς δουλειᾶς κι' ἄς σκεφτοῦμε πολὺ ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἐκπληκτικὴν σταδιοδρομίαν τους.

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ

Τὸ διοικητικὸ συμβούλιο τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας, ἔπειτα ἀπὸ ἐπισταμένη ἐξέταση τῶν σχετικῶν ἀναγκῶν, ἐνέκρινε τοὺς προϋπολογισμοὺς χρήσεως 1947—1948 τὸσον τῆς περιοχῆς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ὅσο καὶ τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν τοῦ Ὄργανισμοῦ πὸν ἐδρεύουν στὶς διάφορες πόλεις τῆς χώρας. Ὁ προϋπολογισμὸς ἀνέρχεται στὸ ποσὸν τῶν 2.959.000.004 δρχ., μέσα δὲ σ' αὐτόν, ἐκτὸς τῶν κοινδύλων τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας, περιλαμβάνονται καὶ τὰ ποσὰ πὸν διατίθενται γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν Τοπικῶν Ἐπιτροπῶν. Οἱ κατανομὲς γιὰ τὶς τελευταῖες αὐτὲς ἔχουν ἀναλυτικώτερα ὡς ἑξῆς:

Θεσσαλονίκης	ἔκ. δρ.	223.300.002
Πατρῶν	»	75.000.000
Καλαμῶν	»	65.000.000
Βόλου	»	65.000.000
Καβάλλας	»	77.500.000
Ἡρακλείου	»	75.000.000
Χαλκίδος	»	35.000.000
Μεσολογγίου	»	35.000.000
Λαρίσης	»	35.000.000
Ἰωαννίνων	»	35.000.000
Κερκύρας	»	35.000.000
Ἐδέσσης	»	35.000.000
Δράμας	»	35.000.000
Σερρών	»	35.000.000
Ξάνθης	»	35.000.000
Κομοτινῆς	»	30.000.000
Ναυπλίου	»	35.000.000
Σύρου	»	35.000.000
Χίου	»	35.000.000
Μυτιλήνης	»	35.000.000
Χανίων	»	35.000.000
Φλωρίνης	»	25.000.000
Κοζάνης	»	20.000.000
Ἀλεξῆπόλεως	»	25.000.000
Σάμου	»	10.000.000

Ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὰ παραπάνω ποσὰ, ἐδῶ καὶ στὶς ἐπαρχιακὲς πόλεις, διατίθενται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ γνωστοῦ προγράμματος τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας. (Κατασκηνώσεις, μόρφωσις καὶ ψυχαγωγία ἐργαζομένων, ὁργάνωσις θεατρικῶν παραστάσεων καὶ βιβλιοθηκῶν, λειτουργία λεσχῶν καὶ κέντρων ἐργαζομένων νέων καὶ νεανίδων, παροχὴ οὐσιωτῶν, ἀθλητισμὸς, ἐκδρομαί, κυκλοφορία ἐντύπων κ.τ.λ.).

— Ἡ λῆξις τῆς κατασκηνωτικῆς μας περιόδου συνδυάστηκε με μιὰ σεμνὴ καὶ πολὺ συγκινητικὴ γιορτὴ πὸν ἔγινε στὸ Διώνισο ἀπ' τὰ ἐργαζόμενα παιδιὰ.

— Στὴ γιορτὴ πήραν μέρος ὅλοι οἱ κατασκηνωταὶ με τὰ στελέχη τῶν καὶ τριακόσιοι περίπου γονεῖς καὶ κηδεμόνες τῶν ἐργατοπαίδων.

— Τραγουδήθηκαν πατριωτικὰ ἐμβατήρια, ὁ ὕμνος τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας, κι' ἔγιναν ὠραῖες γυμναστικὲς ἐπιδείξεις στὴν εὐρύχωρη πλατεῖαν κατασκηνώσεων.

— Ἀκολουθῶς μίλησε ἀπλά καὶ συγκινητικὰ ὁ Ἀρχηγὸς τῶν κατασκηνώσεων κ. Β. Σπανόπουλος, ὁ ὁποῖος ἔζησε

τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ὄργανισμοῦ γιὰ τοὺς ἐργαζομένους νέους. — Ἀπὸ τὸν ὠραῖο λόγο τοῦ κ. Β. Σπανόπουλου δίνουμε μερικὰ χαρακτηριστικὰ μέρη:

« Ὑστερα ἀπὸ δύο μέρες, ἀγαπητοὶ γονεῖς καὶ κηδεμόνες, θὰ σᾶς παραδώσομε τὰ παιδιὰ σας.

» Πῶς πέρασαν τὰ παιδιὰ σας, θὰ σᾶς ποῦν μόνα τους. » Μὲ τὴν ὑγιεινὴ καὶ θεραπευτικὴ γυμναστικὴ, με τὴν καλλιτεχνικὴ διακόσμηση τοῦ μικροῦ μας σπητιοῦ — τῆς σκηνῆς, με τὰ τραγούδια, τὰ σκέτς καὶ τὰ ποιήματα — με τὶς διηγῆσεις, τὶς ἐκδρομοῦλες, τὰ παιχνίδια, καὶ τὸ κουκλοθέατρο, προσπαθήσαμε νὰ δώσομε στὰ παιδιὰ σας ὅλες ἐκεῖνες τὶς ψυχικὲς χαρὲς καὶ τὶς σημαντικὲς δυνάμεις πὸν τόσο εἶχαν ἀνάγκη, χωρὶς φυσικὰ νὰ τὰ κουράσομε.

» Δὲν θέλομε νὰ καυχηθοῦμε πὸς σᾶς ὑπερέβημεν σὲ στοργὴ καὶ ἐνδιαφέρον. Θέλομε μόνον νὰ σᾶς διαβεβαιώσομε πὸς νοιώσαμε γι' αὐτὰ μιὰ ἀγάπη πολὺ ὅμοια με τὴ δικὴ σας. » Ὅταν τὴ νύχτα με τὸ φαναράκι στὸ χέρι βρισκαμε τὸ μικρὸ Νίκο ξέσκεπο, ἡ καρδιά μας σκιοτοῦσε ἀπὸ συγκίνηση κι' ἐνδιαφέρον. Καθὼς τὸν σκεπάζαμε ἢ καθὼς παραστήκαμε στὸ προσκέφαλο τοῦ ἀδιάθετου Κωστάκη, νιώθαμε τὴν ἱερὴ πατρικὴ στοργὴ νὰ διαπερνᾶ τὴν ὑπαρξὴ μας. Ἄπειρες φορές ἀκούσαμε στὸ παράμιλητό τῶν παιδιῶν σας νὰ προσφέρεται μ' ἀγάπη τὸ ὄνομά μας. Καὶ αἰσθανθήκαμε κοντὰ τους τὰ ὠραιότερα οἰκογενειακὰ συναίσθηματα.

— Οἱ πρώτες πληροφορίες πὸν πήραμε ἀπ' τὴ Ρόδο σχετικὰ με τὶς κατασκηνώσεις πὸν μέσῳ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως ἐνίσχυσε κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τους ἡ Ἑργατικὴ Ἑστία, εἶνε πολὺ εὐχάριστες.

— Πολλὰ ἐργατοπαῖδα καὶ παιδιὰ ἐργαζομένων πέρασαν ἓνα ἀλησμόνητο, ὅπως μᾶς γράφουν, καλοκαίρι στὸ μαγευτικὸ προάστειο τῆς Ρόδου Φιλιέρμον καὶ στοὺς Τρεῖς.

— Με τὴν ἐναρξὴ τῆς χειμερινῆς περιόδου ἐτοιμάζεται γιὰ τὴ νέα του ἐξόρμησις καὶ ὁ «Θιασὸς μαριονεττῶν» τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας.

— Νέο εἰδικὸ ρεπερτόριο ἐτοιμάζεται καὶ νέο πρόγραμμα ἐβδομαδιαίων παραστάσεων γιὰ τὰ ἐργοστάσια καταστρώνεται.

— Ἡ Ἑργατικὴ Ἑστία ἐπλοῦτισε κατὰ τὸν τελευταῖον μῆνα με σημαῖες καὶ ραδιόφωνο ἀρκετὰ ἐργατικὰ κέντρα, τῶν ἐπαρχιῶν ἰδίως.

— Ραδιόφωνα ἀγόρασε γιὰ τὰ ἐργατικὰ κέντρα Πειραιῶς, Ξάνθης, Καβάλλας, Κομοτινῆς, Σερρών, Δράμας, Ἀθηνῶν, Κυκλάδων, Κερκύρας, Κοζάνης, Φλωρίνης καὶ Μυτιλήνης.

— Λάβαρη δὲ καὶ σημαῖες στὰ ἐργατικὰ κέντρα Λαρίσης, Ἀργους, Θηβῶν, Ἰωαννίνων, στὴν Πανελλήνιον Ἐνωσις πλοιάρων ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, στὴν Πανελ. Ἐνωσις Διπλωματούχων Μηχανικῶν, σὲ τρία ἀκόμη ἐργατικὰ σοματεῖα τοῦ Πειραιῶς καὶ στὴν Ἐνωσις Ἑσωτερικῆς καύσεως Ἐμπορικῶν πλοίων.

— Ἡ ἀνδρική χορωδία τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας Θεσσαλονίκης, ἀνασυγκροτηθεῖσα, ἐργάζεται ἀπὸ μῆνος καὶ θὰ κάμῃ τὴν πρώτη ἐμφανιστὴ συμμετέχουσα στὸ ἐπίσημον πρόγραμμα τῆς 26ης καὶ 28ης Ὀκτωβρίου με τὴν ἐκτέλεση τῆς δοξολογίας στὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ κ. Ἀχ. Βασιλειάδη.

Ὁ ἱδρυτῆς τοῦ γαλλικοῦ κωμειδουλίου — κωμειδύλιο εἶναι ἡ κωμωδία με ἑλαφρὰ τραγουδάκια, ὅπως ἡ «Τύχη τῆς Μαρούλας», ἢ «Λύρα τοῦ Γέρω - Νικόλα» ἢ ὁ «Μπάμπια Λινάρδος», — ὁ περίφημος Κάρολος Φαβάρ, μιὰ δόξα τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου, πὸν ἔξακολουθοῦν ἀκόμα νὰ τὴν παραδέχονται καὶ στὴν πατρίδα του καὶ στὸν ἄλλο πολιτισμένον κόσμον ἔπειτ' ἀπὸ τόσα χρόνια (ὁ Φαβάρ γεννήθηκε τὸ 1710 καὶ πέθανε τὸ 1792), οὔτε ἀπὸ πλοῦσιο σπίτι ἦταν οὔτε σπουδαῖος καὶ δυνατοὺς συγγενεῖς εἶχε γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν ν' ἀνέβει ἐκεῖ πὸν ἔφτασε. Ὁ πατέρας του ἦταν ζαχαροπλάστης κι' ὁ ὄνομαστός κωμειδουλιογράφος γεννήθηκε πλάϊ στὴ ζύμη πὸν ἔπλαθε ὁ πατέρας του καὶ οἱ βοηθοὶ του, κ' ἐκεῖ πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια.

Ὁ ἴδιος ὁ Φαβάρ διηγεῖται ὅτι εἶδε ἓνα βράδυ τὸν πατέρα του νὰ σχηματίζει διάφορα γράμματα με μαλακὸ μολύδι, τὸν παρακάλεσε πολὺ, τὸν κατάφερε νὰ τὸν μάθει κι' αὐτὸν νὰ πλάθει γράμματα, κ' ἔτσι, σιγά-σιγά, ἔπειτ' ἀπὸ ἑννέα ἢ δέκα μῆνες ἤξερε νὰ διαβάξει καὶ νὰ γράφει λέξεις. Ὅταν ἔγινε ἑπτὰ χρόνων, ἐπῆρε μερικὰ μαθήματα ἀπὸ ἓνα νεαρὸ δάσκαλο κ' ἔπειτα στὸ περίφημο γυμνάσιο τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου. Ἦταν ὅμως πολὺ μελετηρὸς, κουράστηκε, ἀρρώστησε κι' ὅταν ἔγινε καλὰ, ἀναγκάστηκε νὰ μείνει κοντὰ στὸν πατέρα του, πὸν ἀπαιτοῦσε ν' ἀκολουθήσει τὸ ἐπάγγελμά του. Ὅστόσο, ὁ πατέρας του ἦταν καλὸς ἄνθρωπος καὶ δὲν εἶχε περιορισμένες ἀντιλήψεις. Τὸν ἔπαιρνε μαζί του στὸ θέατρο, προπάντων στὸ Μελόδραμα, κ' ἔπειτ' ἀπὸ λίγον καιρὸ εἶχε μιὰ πολὺ εὐχάριστη ἐκπληξὴ ἀπὸ τὸ γιὸ του: ὁ μικρὸς Φαβάρ τοῦ παρουσίασε μιὰ κωμωδία με τραγουδάκια! Ὑπερήφανος ὁ ζαχαροπλάστης, ἄφησε πιδ τὸ γιὸ του νὰ συνεχίσει τὶς σπουδὲς του, με τὴ συμφωνία ὅμως νὰ γυρίσει στὴ δουλειὰ του δταν θὰ τὸν χρειαζόταν.

Ἀλλὰ ὁ μικρὸς Φαβάρ δὲν ἐπρόφτασε νὰ μάθει ὅσα ἤθελε στὸ ἀνώτερο σχολεῖο πὸν εἶχε γραφτεῖ. Πέθανε ὁ πατέρας του καὶ γύρισε γρήγορα στὸ μαγαζὶ τους. Ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν ἐξέχασε τὰ γράμματα καὶ τὸ θέατρο. Ἐκανε τὴ δουλειὰ του, ψιθύριζε ὅμως καὶ στίχους καὶ τραγουδάκια. Ἐπλαθε τὴ ζύμη, ἀλλὰ κατέστρωνε καὶ θεατρικὰ ἔργα.

Ἐίκοσι χρόνων βραβεύτηκε γιὰ ἓνα πατριωτικὸ

ποίημά του. Κ' ἔπειτ' ἀπὸ λίγον καιρὸ, εἶχε μιὰ ἀξιωματικὴ ἐπιτυχία στὸ θέατρο με τὸ πρῶτο δρᾶμα του «Οἱ δίδυμοι». Ἄλλο ὅμως τὸ θέατρο καὶ ἄλλη ἢ ζωὴ. Γυρίζοντας στὸ μαγαζὶ τους ἔπειτ' ἀπὸ τὴν πρώτη παράστασις τοῦ ἔργου, βρίσκει μιὰ παραγγελία πὸν ἔπρεπε νὰ ἐκτελεστεῖ γρήγορα. Δὲν ἐπρόφτασε ὅμως νὰ βάλει τὸ χέρι τοῦ στὸ ζυμᾶρι κ' ἓνας ἀσυνήθιστος θόρυβος τὸν ἐσταμάτησε. Στὴν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ τους στάθηκε ἓν' ἀμάξι, κατέθηκε ἓνα ὄνομαστό πρόσωπο, ὁ κ. Μπερτέν, ὁ περίφημος οἰκονομικὸς ἔφορος, καὶ προχώρησε. Ὁ κ. Μπερτέν δὲν εἶχε ἔλθει γιὰ νὰ δώσει καμιά παραγγελία. Κάθε ἄλλο. Εἶχε δεῖ τὶς «Δίδυμοι» καὶ ἤθελε νὰ γνωρίσει καὶ νὰ συχαρεῖ τὸ συγγραφέα.

Ὁ νέος Φαβάρ τᾶχασε. Ἦταν με τὰ ρούχα τῆς δουλειᾶς καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ παρουσιαστεῖ. Λέει στὸν κ. Μπερτέν ὅτι εἶναι..... ὑπηρετῆς τοῦ μαζαγιοῦ καὶ τρέχει νὰ εἰδοποιήσει τὸν..... κ. Φαβάρ! Περιμένει, λοιπόν, ὁ κ. Μπερτέν καὶ, πλησιάζοντας σ' ἓνα παράθυρο, βλέπει μέσ' ἀπὸ ἓνα φεγγίτη τὸν ὑπηρετῆ, πὸν ἐπῆγε νὰ καλέσει τὸν συγγραφέα, νὰ χτενίζεται καὶ νὰ στολίζεται. Σέ λίγο, δταν παρουσιάστηκε ὁ νέος Φαβάρ, ὁ ἔφορος κατάλαβε τὸ παιχνίδι του, χαμογέλασε μόνο, δὲν εἶπε τίποτα, ἐπαίνεσε πολὺ τὶς «Δίδυμοι», πρόσφερε στὸ νέο συγγραφέα τὴν προστασία του καὶ τὸν ἐκάλεσε στὸ σπίτι του νὰ γνωρίσει τὴ γυναῖκα, πὸν σὲ λίγες ἡμέρες θὰ ἔδινε μιὰ μεγάλη γιορτὴ με ἀδελφούς καὶ ὄλη τὴν ἀνώτερη κοινωνία καὶ ἤθελε νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ μ' ἓνα καινούργιο καὶ σύντομο δραματάκι. Ἄδικα ὁ Φαβάρ προσπάθησε ν' ἀποφύγει. Γιὰ τὴν ἐπείγουσα παραγγελία, ὁ κ. Μπερτέν θὰ ἔστειλε τοὺς ὑπηρετῆς του νὰ βοηθήσουν τὸ νέο, πὸν χάθηκε γιὰ νὰ χτενιστεῖ καὶ νὰ στολιστεῖ.

Τὸ δρᾶμα πὸν ζήτησε ὁ κ. Μπερτέν γράφτηκε, παίχτηκε στὸ σπίτι του, εἶχε ἐπιτυχία κ' ἐχάρισε πολλοὺς προστάτες στὸν Φαβάρ. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἢ μεγάλη καὶ θριαμβευτικὴ σταδιοδρομία του.

Δὲν εἶναι ὅμως ἡ μόνη. Ἡ σταδιοδρομία αὐτὴ ἀρχισε ἀπὸ ἓνα ζυμωτήρι. Ἄλλες ξεκίνησαν ἀπὸ τόπους ἀκόμα πιδ σκληρῆς δουλειᾶς. Θὰ προσπαθήσομε νὰ τὶς διηγηθοῦμε σὲ ἄλλα τεύχη τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας.

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

ΜΙΚΡΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟ «ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΡΣΑΛ»

«Όλος ο κόσμος ασχολείται με το Σχέδιο Μάρσαλ. Τι είναι, όμως, αυτό;

Στην αρχική του μορφή είναι μια πρόταση, που έκανε ο Αμερικανός ύπουργός των εξωτερικών να συνεννοηθούν όλα τα ευρωπαϊκά κράτη και να καταρτίσουν ένα κοινό πρόγραμμα για την οικονομική ανασυγκρότησή τους, ώστε οι Ήνωμ. Πολιτείες να δώσουν μια γενική και ενιαία βοήθεια στην Ευρώπη, σαν σύνολο, για ν' ανορθωθεί. Στην πρόταση αυτή του κ. Μάρσαλ προσπαθεί τώρα να δώσει θετικό και πρακτικό περιεχόμενο ή Διάσκεψη των 16 ευρωπαϊκών κρατών που συνήλθε στο Παρίσι. Η Διάσκεψη αυτή — ή μάλλον οι υποεπιτροπές από εμπειρογνώμονες που καθήρτισαν και που εργάζονται τώρα — έχει ένα κύριο σκοπό: να συντάξει έναν πίνακα των πόρων και των αναγκών των 16 ευρωπαϊκών κρατών, που αποφάσισαν να συνεργασθούν, και να εξετάσει πώς είναι δυνατόν να καλυφθούν τα ευρωπαϊκά έλλειμματα από τους ευρωπαϊκούς πόρους. Έξετάζει δηλαδή τι πλεονάζει σε κάθε χώρα και τι λείπει και εάν είναι δυνατόν τα πλεονάσματα — εάν και όσα υπάρχουν — να καλύψουν τα έλλειμματα. Κατόπιν, όταν γίνη ο λογαριασμός αυτός, η Διάσκεψη θα προχωρήσει στον καταρτισμό ενός τελικού πίνακα, που θα περιέχει λεπτομερώς τα έλλειμματα των ευρωπαϊκών χωρών, που θα είναι δηλαδή το παθητικό της ευρωπαϊκής οικονομίας. Και ο πίνακας αυτός θα υποβληθεί στην αμερικανική κυβέρνηση, για να ξέρει τι χρειάζεται ή Ευρώπη [τόσο κάρβουνο, τόσα τρόφιμα, τόσα μηχανήματα κλπ. κλπ.] συνολικά και να υπολογίσει ποιά θα πρέπει να είναι ή βοήθεια που προσφέρεται να δώσει. Η βοήθεια αυτή δε θα είναι σε δολάρια, αλλά σε είδος. Γι' αυτό και χρειάζεται ο λεπτομερής πίνακας των αναγκών των ευρωπαϊκών κρατών.

Υπολογίζεται ότι ή Διάσκεψη των Παρισίων θα έχει έτοιμους τώρα τους πίνακες. Έτσι ή αμερικανική κυβέρνηση θα έχει όλο τον καιρό να τους μελετήσει και να καταρτίσει και αυτή σ' όλες τις λεπτομέρειές του το γενικό πρόγραμμα βοήθειας, που θα το υποβάλει για έγκριση στο Κογκρέσο, όταν επαναλάβει τις εργασίες του τον προσεχή Ιανουάριο. Και από το Κογκρέσο θα εξαρτηθεί τελικά αν το Σχέδιο Μάρσαλ θα πραγματοποιηθεί ή όχι.

Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΛΟΡΔΩΝ

Μια δξυτάτη συνταγματική κρίση απειλεί να ξεσπάσει στην Άγγλία από τη στάση της Βουλής των Λόρδων απέναντι στα κοινωνικά νομοσχέδια της σημερινής αγγλικής εργατικής κυβέρνησης. Καθώς είναι γνωστό, οι εκλογές του 1945 έδωσαν συντριπτική πλειοψηφία στο εργατικό κόμμα, που άρχισε τώρα να εφαρμόζει την κοινωνική πολιτική του, δηλαδή την εθνικοποίηση των μεγάλων τραπεζών, βιομηχανιών και επιχειρήσεων της Άγγλιας. Η Βουλή των Κοινοτήτων έχει εγκρίνει όλα τα σχετικά νομοσχέδια και το πρόγραμμα της εθνικοποίησης προχωρεί συστηματικά. Όχι όμως και χωρίς αντίδραση. Και στη μὲν Βουλή των Κοινοτήτων ή αντίδραση προέρχεται από τη συντηρητική αντιπολίτευση, που αποτελεί μικρή μειοψηφία και είναι ανίσχυρη. Άλλά στη Βουλή των Λόρδων — τη Γερουσία, σά να πούμε — ή αντίδραση είναι ισχυρότατη, γιατί αντιπροσωπεύει τη μεγάλη πλειοψηφία του σώματος, που είναι συντηρητική. Έτσι ή Βουλή των Λόρδων — όπου τα συμφέροντα του μεγάλου ιδιωτικού κεφαλαίου αντιπροσωπεύονται πλατιά — καταψηφίζει συστηματικά τα νομοσχέδια για την εθνικοποίηση, που ψηφίζει ή Βουλή των Κοινοτήτων. Και ναί μὲν, σύμφωνα με το νόμο του 1911 — ο οποίος είχε περιορίσει τότε σημαντικά τα δικαιώματά της — ή Βουλή των Λόρδων δεν μπορεί πιά ν' ανατρέψει ένα νομοσχέδιο που το ψήφισε τρεις φορές σε τρεις συνόδους της ή Βουλή των Κοινοτήτων και που γίνεται τότε νόμος, αλλά μπορεί να καθυστερήσει ένα νομοσχέδιο για τρεις κατά συνέχεια κοινοβουλευτικές συνόδους. Αυτό προσπαθεί τώρα να κάνει με το νομοσχέδιο για την εθνικοποίηση των μεταφορών. Το καταψήφισε και έτσι πρέπει το νομοσχέδιο αυτό να ψηφισθεί πάλι από τη Βουλή των Κοινοτήτων στην προσεχή σύνοδο. Και πάλι τότε ή Βουλή των Λόρδων μπορεί να το καταψηφίσει και θα πρέπει να ψηφισθεί ξανά και σε τρίτη σύνοδο από τη Βουλή των Κοινοτήτων — δηλαδή του χρόνου πλέον — για να γίνει νόμος.

Έτσι λοιπόν, το εργατικό κόμμα, για ν' αντιμετώπισει αυτή την κατάσταση, μελετά τώρα να επιδιώξει την κατάργηση της Βουλής των Λόρδων — τα μέλη της οποίας δεν εκλέγονται, αλλά παρακάνονται «κληρονομικῶ δικαίωματι» — και την αντικατάστασή της με Γερουσία, όπως υπάρχει στις άλλες χώρες. Πιστεύεται ότι σχετικό νομοσχέδιο για την κατάργηση της Βουλής των Λόρδων θα υποβληθεί από την κυβέρνηση στη Βουλή των Κοινοτήτων στην προσεχή της σύνοδο, το φθινόπωρο. Και τότε ή Άγγλία θ' αντιμετώπισει μίαν από τις σημαντικότερες συνταγματικές κρίσεις της.

Ο ΠΑΝΔΕΚΤΗΣ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Η 28^Η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Οι σελίδες, που αφιερώνει ή «Εργατική Έστία» στη μεγάλη επέτειο, είναι λίγες, αλλά ή συγκίνησή της πολλή κι' ακόμα περισσότερη ή εμπιστοσύνη της στις εθνικές δυνάμεις, που ύψωσαν το θρίαμβο εκείνον και που είναι πάντα έτοιμες να ύψωσουν κι' άλλους ανάλογους ελληνικούς θριάμβους. Είναι, αλήθεια, μικρή ή συμμετοχή μας, με τις λίγες αυτές σελίδες, στο μεγάλο γεγονός. Καλούνται όμως οι αναγνώστες της «Εργατικής Έστίας» τη μικρή αυτή συμμετοχή να την κάμουν μεγάλη μέσα στην ψυχή τους, μέσα στη συνειδησή τους.

ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τεχνικές δυσκολίες μās εμπόδισαν να δώσουμε στην ώρα του το τεύχος του. Για να κερδίσουμε, λοιπόν, τον καιρό που χάσαμε, αυξήσαμε τις σελίδες του και το θεωρήσαμε διπλό τεύχος. Έτσι αποφεύγουμε κάθε άλλη καθυστέρηση.

Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Γράφουμε και σε άλλη στήλη για τον πρώτο διαγωνισμό, που προκηρύξαμε στο προηγούμενο τεύχος, και για την προθεσμία αποστολής χειρογράφων.

Έδώ όμως θέλουμε να σημειώσουμε ότι θεωρούμε εϋόϊατο γεγονός το ενδιαφέρον του εργαζομένου κόσμου για τον διαγωνισμό αυτόν. Το ενδιαφέρον τούτο σημαίνει ότι οι Έλληνες εργαζόμενοι και οι Έλληνες εργαζόμενοι είναι ζωντανοί άνθρωποι, που ξέρουν να βλέπουν τι γίνεται γύρω τους και μπορούν να φτάσουν σε μερικά συμπεράσματα. Αυτό όμως θα το εξηγήσουμε καλύτερα όταν θα δώσουμε τ' αποτελέσματα του διαγωνισμού.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

σύμφωνα με το άρθρο 6 § 1 του

A. N. 1092/1938 :

Διευθύνσις - έκδοσις
της «Εργατικής Έστίας» :

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

(Υπουργείον Εργασίας).

ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ :

ΘΕΜ. ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ

ΚΑΤΟΙΚΙΑ : ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 11

ΝΕΑ ΧΑΛΚΙΔΩΝ - ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

ΘΕΑΤΡΟ - ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΒΙΒΛΙΑ

Δύο ελληνικά έργα κ' ένα ξένο.

Με τις πρώτες φθινοπωρινές συννεφίες, γύρισε ο κόσμος στην Αθήνα κ' έδωσε μεγαλύτερη ζωηρότητα στα θέατρα και στους κινηματογράφους. Έκλεισαν τα καλοκαιρινά θέατρα και άνοιξαν τα χειμωνιάτικα. Και ή Αθήνα, καθώς δεν έχει μόνο, έπειτ' από τις θερινές διακοπές, όλους τους κατοίκους της αλλά και χιλιάδες έπαρχιώτες που αναγκάζονται, από τις γνωστές ανωμαλίες, να καταφεύγουν στην πρωτεύουσα, στέλνει περισσότερο κόσμο σε θέατρα και σε κινηματογράφους. Άλλά ή κοσμοσυρροή στα αθηναϊκά θέατρα έχει κι' άλλες αιτίες: τα δύο ελληνικά έργα που παίζονται στο «Ρέξ» και στο «Κεντρικό» και το τρίτο που ανέβασε το «Θέατρο Τέχνης» στο θέατρο Άλκις προκαλούν, για διαφορετικούς λόγους, το θαύμα, ζωηρό ενδιαφέρον, και ή νοσταλγία του κλειστού και σκοτεινού χώρου του κινηματογράφου είναι πάντα μεγάλη στο τέλος κάθε καλοκαιριού. Άλλο είδος τέχνης το θέατρο κι' άλλο ο κινηματογράφος. Άλλά και το θέατρο και ο κινηματογράφος πολύ δυνατοί μαγνήτες. Άλλη φορά θα εξηγήσουμε γιατί διαφέρουν και γιατί φαίνεται ότι μοιάζουν. Από τώρα όμως πρέπει να πούμε ότι ούτε το θέατρο κινδυνεύει από την όθινη όταν είναι αληθινό και όταν ξέρει να μιλήσει στον άνθρωπο και στην κοινωνία της εποχής του, ούτε ο κινηματογράφος βρίσκεται έξω από την περιοχή της τέχνης, καθώς υποστηρίζουν μερικοί και προπάντων όσοι δεν κατορθώνουν να δέχονται, να καταλαβαίνουν και να χαίρονται το καινούργιο, το τολμηρό και το άπροσδόκητο.

Από τα τρία, λοιπόν, θεατρικά έργα, που παίζονται αυτή την εποχή, καλύτερο είναι το δράμα «Ήταν όλοι τους παιδιά μου» του Αμερικανού Άρθούρου Μίλλερ. Αξίζει να το δητε και να προσέξετε πώς δίνει τις αγωνίες και τα βάσανα των σημερινών ανθρώπων, δηλαδή των ανθρώπων που βγήκαν από τον τελευταίο μεγάλο πόλεμο πιο προσγειωμένοι στην πραγματικότητα, πιο ήθικοι και πιο αυστηροί για τους άλλους. Το έργο αυτό είναι ένα ρεαλιστικό δράμα, δηλαδή παρουσιάζει τη ζωή όπως είναι, καθαρά και ξεσκεπαστά, δεν έχει υπονοούμενα και δεν άπαιτεί από τον θεατή να συμπληρώσει με την φαντασία του, ότι άρχισε να γίνεται και δε φτάνει ως το τέλος. Πρό πάντων όμως είναι ρεαλιστικό έργο γιατί αντιμετώπιζει την κοινωνία, την αμερικανική και λίγο-πολύ κάθε σημερινή κοινωνία, σε ό,τι την χαρακτηρίζει περισσότερο, στο καλό και στο κακό, την κρίνει με ψυχραιμία και την καταδικάζει εκεί που πρέπει και όταν πρέπει, με αλύγιστη δικαιοσύνη. Το

«Ήταν όλοι τους παιδιά μου» καθίζει στο σκαμνί όσους παρασώθηκαν από τη μανία του πλούτου κ' έβλαψαν τους ανθρώπους, αλλά και ύψώνει πολλούς όσους έμειναν άγνοιοι, όσους αγωνίστηκαν κ' έδωσαν και τη ζωή τους ακόμα για να προετοιμάσουν έναν καλύτερο κόσμο. Παίχτηκε και καλά το δυνατό αυτό δράμα από το θίασο του «Θεάτρου Τέχνης» του κ. Κ. Κούν και πολύ χειροκροτήθηκε. Αξίζει να το δητε.

Δεν μπορώ να σās συστήσω έτσι ανεπιφύλακτα τα δύο άλλα έργα. Το «Σβύσε το φως», που καθώς θα διαβάσατε ίσως στις έφημερίδες, τσίτσιλε ο συγγραφέας του στο θέατρο «Ρέξ» χωρίς να φανερώσει τ' όνομά του, έχει θέμα τη σημερινή ελληνική κατάσταση, κάτι θέλει να πη, κάτι προσπαθεί να διδάξει, μα σε πολλά σημεία είναι άπιθανο, σε άλλα με κόπο κρύβει το πολιτικό του κήρυγμα και προκαλεί άρκετες αντιρρήσεις. Ωστόσο, έχει άρκετες εξυπνάδες, είναι ευχάριστο έργο και μπορεί να το δει κανείς, αν έχει διάθεση να έλέγξει: και τον συγγραφέα, που υποστηρίζει κάπου-κάπου άπαραδέκτα πράγματα, και την ελληνική κοινωνία, που του δίνει την ευκαιρία να εϋφυλογοη.

Καλύτερο το δεύτερο από τα ελληνικά θεατρικά έργα, το «Ένας ήρωας με παντόφλες» των κ. κ. Άλ. Σακελλάριου και Χρ. Γιαννακόπουλου, που παίζει ο κ. Βασ. Λογοθετίδης με το δικό του θίασο στο «Κεντρικό». Κι' αυτό όμως δεν ικανοποιεί ως το τέλος. Θέλει να έλέγξει την εκμετάλλευση των ήθικων αξιών από τους έξυπνους και τους άσυνείδητους — δυο επιτήδειοι κατορθώνουν να στήσουν σε μίαν αθηναϊκή πλατεία τον άνδριάντα ενός άποστρατου, λησμονημένου και πάμπταχου στρατηγού, για να κερδίσουν ένα σημαντικώτατο ποσόν από όλη αυτή την εργασία και τη σκηνοθεσία της — θέλει το έργο των κ. κ. Σακελλάριου και Γιαννακόπουλου να σατυρήσει και να περάσει άναμερο σίδερο πάνω από τη σαπλία του καιρού μας κ' έχει μια πρώτη πράξη που κερδίζει τα θεομά χειροκροτήματα. Στις άλλες δυο όμως πράξεις πέφτει από το σβασρό στο άσπεϊο, από τη σάτυρα στη φάρσα, από τον αληθινό έλεγχο στην υπερβολή, και ολόκληρο το έργο δεν έχει την άγαθή επίδραση που θα περίμενε κανείς. Στέκεται όμως στη σκηνή πολύ καλά από την άρχή ως το τέλος, γιατί από την πρώτη ως την τελευταία σκηνή παίζει ο Λογοθετίδης και δίνει ένα θαυμάσιο τύπο άποστρατου στρατηγού.

Ο ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

— Ο πρώτος λογοτεχνικός διαγωνισμός της «Εργατικής Έστίας», που προκηρύχθηκε στο προηγούμενο τεύχος, έκαμε τον εργατικό μας κόσμο να σκεφθή πολλά πράγματα και να μās έρωτησή, με σύντομα ή έκτενη γράμματα, ακόμη περισσότερα.

— Διαβάστε την προκήρυξη του διαγωνισμού στο προηγούμενο τεύχος και τον τρόπο συμμετοχής. Σήμερα δεν έχουμε παρά να αναγγείλουμε ότι ή προθεσμία αποστολής των χειρογράφων παρετάθη ως τις 15 Δεκεμβρίου και ότι τ' άποτελέσματα του διαγωνισμού θ' ανακοινωθούν με το Χριστουγεννιάτικο τεύχος της «Εργατικής Έστίας».

(Συνέχεια από την 73 σελ.)

να προστατευθή για να προσδεύση και να συμβάλη εις την οικονομική ανασυγκρότησιν της χώρας του, δεδομένου ότι είναι δυναμικός παράγων. Ο κ. Γκόλντεν διωρίσθη Έργατικός Σύμβουλος παρά τῷ Ἀρχηγῷ τῆς Ἀμερικανικῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς με τὴν ἔγκρισιν ἑλῶν τῶν Ἐργατικῶν Ἐνώσεων τῆς Ἀμερικῆς. Μαζί του φέρει ὄχι μόνον τὸ ἐξαιρετὸν παρελθόν του ἀλλὰ και τὴν ἐμπιστοσύνην ἑλῶν τῶν ἔργατῶν τῆς Ἀμερικῆς.

**

Ένας από τους πιο πολύτιμους συνεργάτες του κ. Γκόλντεν είναι ο άκαταπύνητος και πάντα γελαστός κ. Άλαν Στράαν.

Γεννήθηκε στην Άγγλία, εργάστηκε δεκαέξι χρόνια δόκλιχρα χρόνια ως καιασκευαστής εργαλείων και σε ήλικία είκοσι ενός ετών μετανάστευσε στην Αμερική, όπου έκανε πάλι την ίδια δουλειά. Στά 1933 έγινε μέλος της Παναμερικανικής Όμοσπονδίας εργατῶν εργαλείων και ασχολήθηκε με την οργανωσχητῶν σωματείων των. Στά 1936 τον βρίσκουμε οργανωτή σωματείου με 100.000 μέλη, στα 1938 γραμματέα της Όργανώσεως Έργατικής Καθοδηγήσεως και γραμματέα τῶν σωματείων εργατῶν αυτοκινήτων. Στά 1940 εργάζεται στο Γραφείο Παραγωγῆς και στον πόλεμο προσφέρει πολλές υπηρεσίες ως αναπληρωτής αντιπροέδρου του Όργανισμού Πολεμικῆς Παραγωγῆς. Όταν έγινε εἰρήνη, γύρισε στο σωματείο εργατῶν αυτοκινήτων, διορίστηκε αντιπρόσωπος τῶν στην Ούάσινγκτον, όπου και έμεινε ως τὴν ὥρα που τον παρακάλεσαν να προσφέρει και στην Ἑλλάδα τις υπηρεσίες του.

**

Οι δύο αυτοί μεγάλοι φίλοι μας είναι αληθινοί άνθρωποι του λαού. Έχουν δουλέψει κ' έχουν μοχθήσει μαζί του, τον νοιάθουν και τον πονάει όπως ή μάνα το παιδί της. Και είναι πολύ δικαιολογημένη ή γενική εμπιστοσύνη που εκέβρισαν. Οι εργάτες μας κι' ο τέπος δόκλιχρος πολλά μπορούν να περιμένουν από την πείρα και από την άκαταπύνητη εργασία του κ. Γκόλντεν και του συνεργάτου του κ. Στράαν. Ω.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Με τὸ χειμῶνα εἶσθε ἀναγκα-
σμένοι νὰ περάσετε, πολλές φορές,
τις ὥρες σας μέσα στὸ σπίτι. Πῶς
ὅμως θὰ ξεφύγετε ἀπ' τὴ μονοτο-
νία; ἓνα διασκεδαστικὸ καὶ ἀπλό
παιχνιδάκι, εἶναι ὅ,τι χρειάζεται:

Στὴ μέση τοῦ δωματίου ὅλοι οἱ
παρευρισκόμενοι σχηματίζουν ἓναν
κύκλο, στεκόμενοι ὄρθιοι ὁ ἓνας
δίπλα στὸν ἄλλον, μὲ τὰ πρόσωπα
στραμμένα στὸ κέντρο. Ὁ «ἀρχη-
γός» τῆς συντροφίας παίρνει θέση
στὸν ἴδιο κύκλο, φροντίζοντας νὰ
σταθῇ ἀκριβῶς δίπλα (ἀριστερά),
στὸ «στόχο», δηλ. στὸ θῦμα... Τὸ
πρᾶγμα ἔχει σημασία, ὅπως θὰ
δῆτε.

*Ἐπειτα λέει σ' ὅλους νὰ προσέ-
ξουν καὶ ἐξηγεῖ τὸ παιχνίδι: «Ὅ,τι
πῆ καὶ ὅ,τι κάνει αὐτός, θὰ τὸ
ἐπαναλάβουν μὲ τὴ σειρά καὶ θὰ
μιμοῦνται τις κινήσεις του ὅλοι οἱ
ἄλλοι.

Ἐφαρμογή: Ὁ ἀρχηγὸς πιάνει τὸ
αὐτὸ ἐκείνου πού εἶναι δεξιὰ του (τοῦ
στόχου), τὸ τραβᾷ ελαφρὰ καὶ λέει
τὴ φράση: «τοιμπῶ καὶ δὲ γελῶ». Ἀμέ-
σως ὁ διπλανὸς του θὰ κάνει τὴν ἴδια
χειρονομία στὸν δεξιὸ του παίκτη, δηλ.
θὰ τοῦ πιάσῃ τὸ αὐτὸ καὶ θὰ ἐπανα-
λάβῃ «τοιμπῶ καὶ δὲ γελῶ». Τὸ ἴδιο
θὰ κάνει καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος,
μέχρις ὅτου τελειώσει ὁ κύκλος καὶ
τραβηχτῆ καὶ τὸ αὐτὸ τοῦ ἀρχηγοῦ,
ὅποτε ὁ τελευταῖος αὐτὸς ξαναρχίζει:
Πιάνει τὴ μύτη τοῦ διπλανοῦ του καὶ
ἐπαναλαμβάνει τὴ φράση, «τοιμπῶ καὶ
δὲ γελῶ», πρᾶγμα τὸ ὅποιον θὰ κάνει
τὸν κύκλο καὶ ἔπειτα θὰ ἔλθῃ ἡ σειρά
τοῦ σαγониοῦ, τοῦ μάγουλου, τοῦ με-
τόπου κ.ο.κ. Εἶναι περὶ τὸ νὰ σημειω-
θῇ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται τὸ γέλιο, ἀφοῦ
τὸ λέει καθαρὰ ἡ ὀνομασία τοῦ παι-
χνιδιοῦ.

Ἡ βάσις ὅμως τοῦ παιχνιδιοῦ δὲν
ἔγκειται σ' αὐτό. Ὁ ἀρχηγὸς ἔχει φρον-
τίσει ἀπὸ πρὶν νὰ μουντζουρώσῃ τὰ
δάχτυλά του μὲ καπνὰ ἀπὸ καμμένο
φελλὸ ἢ μὲ φουμὸ καὶ ὅσες φορές τσι-
μπᾷ τὸν διπλανό του, τοῦ κολλᾷ τὴ
μουντζούρα στὸ αὐτὸ, στὴ μύτη, στὸ
μάγουλο καὶ σ' ὅλο γενικῶς τὸ πρόσω-
πο, κἀνοντάς τον ἐν τέλει ἀράπη.

Ὁ κύκλος, βλέποντάς τον ξεραίνεται
συνεχῶς στὰ γέλια, τὰ ὅποια ὅμως
ὁ «στόχος» τὰ ἐκλαμβάνει ὡς «χάσι-
μο» τοῦ παιχνιδιοῦ καὶ διαμαρτύρεται
ἢ γελᾷ κ' αὐτὸς μαζί μὲ τοὺς ἄλλους,
μέχρις ὅτου πάρῃ μυρωδιὰ τὴ φάρσα...

ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

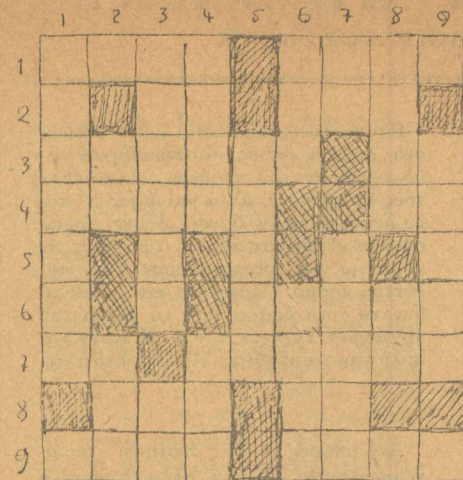
Ἄν διπλασιάσουμε τὸν ἀριθμὸ 1, θὰ
ἔχουμε 2. Διπλασιάζοντας τὸν 2 θὰ
ἔχουμε 4. Τὸ πρᾶγμα βέβαια δὲν εἶναι
σημαντικὸ, γιατί ὅλος ὁ κόσμος γνω-
ρίζει ὅτι δύο καὶ δύο κάνουν τέσσερα.
Ἐκεῖνο ὅμως πού ξερουν ἐλάχιστοι
εἶναι ὅτι διπλασιάζοντας συνεχῶς, εἴ-
κοσι φορές, τὸ ἀθροῖσμα πού προκύ-
πτει καθετὸσο θὰ φθάσουμε σ' ἓνα
ἐξαιρετικὸ σημαντικὸ ἀριθμὸ.

Ἀμφιβάλλετε;

Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ δοκιμάσετε.
Πάρτε χαρτί καὶ μολύβι, ὀπλισθῆτε μὲ
λίγη ὑπομονή καὶ ἀρχίστε:

Δύο καὶ δύο κάνουν τέσσερα, 4 καὶ
4=8, 8+8=16, 16+16=32 κ.λ.π. . .

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΜΑΣ

Ὁριζοντίως: 1 Ὁ μεγαλύτερος θεὸς
τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (ὅπως τὸν λέει
ὁ λαός) — Λάσσης (καθαρο.) 2 Ὁ πλα-
νήτης μας — Τὸ εἶπε ἡ Ἑλλάς στὸς 28
Ἐκτωβρίου 1940. 3 Ἐνας ἀπὸ τοὺς 4
Ἐυαγγελιστὰς — Ὁ ὁποῖος (ἀρχ.) 4 Μ'
αὐτὸ ὁδηγοῦμε τὰ ἄλογα (γεν. πληθ.)
— Νότα. 6 Τὰ σχολεῖα εἰς τὰ ὅποια
φοιτοῦν κορίτσια καὶ ἀγόρια μαζί. 7
Ἄρθρον (πληθ.) — Θεραπεύει τις ἀρ-
ρώστειες. 8 Λυγὸ (καθαρο.) — Ἐάν (ἀρχ.)
9 Τὸ ἴδιο μὲ τὸ 4 ὀριζοντίως ἀλλὰ στὴν
ὀνομαστικὴ τοῦ πληθ. — Μία ἀπὸ τὰς 5
ἡπείρους (συνορεύει μὲ τὴν Εὐρώπη).
Καθῆτως: 1) Γυναικεῖο ὄνομα (γιορ-
τάζει στὸς 26 Ἐκτωβρίου). 2) Ὑποθε-
τικὸ — Ὁ κάτοικος τῆς Ἰωνίας. 3)
Κάθε ἄλλο παρὰ ἡμέρας εἶναι — ἄρθρο.
(πληθ.) 4) Προστακτικὴ ρήματος ἀπα-
γορεύουσα τὸ κάθισμα... — Σύνδεσμος
(καθ.) 5) Ἐχουμε ὅλοι, ἐκτὸς ἀπ' τὸ
ἐπιθετὸ μας, καί... 6) Φαρμάκι, δηλητή-
ριο (καθαρο.) — Πόλις τοῦ Κορινθιακοῦ
κόλπου στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα. 7) Λόγου
χάριν — Καταστρεπτικὸ ἔντομο πού
ὅταν πέσει σ' ἓνα τόπο, καταστρέφει
ὅλη τὴν καλλιέργεια (καθαρο.) 8) Εἶναι τὸ
παιδί τοῦ Πατέρα... — ἄρθρο. 9) Ἐθني-
κὸς εὐεργέτης (τὸ ὄνομά του φέρει ἡ
Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ ὁ διπλανός
σ' αὐτὴν δρόμος).

ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

- Μανδραῖνος:** Εἶναι κόλπος τῆς
Ἰταλίας, Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ, ἱστο-
φόρο σκάφος, μάγκα μοτοσυκλέτας ἢ
Κινεζικὸς τίτλος;
- Ἐρξερούμ:** Εἶναι ἡφαίστειο τῆς
Ἰαπωνίας, πόλις τῆς Τουρκίας, σύνθε-
σις τοῦ Σοῦμπερτ ἢ ὀνομασία ναυμαχίας
τοῦ τελευταίου πολέμου;
- Λεγκόρν:** Εἶναι ἄγγλος ποιητής,
ράτοσα ὀρνιθῶν, πόλις τῆς Σκωτίας, δι-
ναμωτικὸ ἢ περιφέρεια τῆς Γερμανίας;
- Λάβδανο:** Εἶναι μέρος τῆς πανο-
πλίας των ἱπποτῶν, φάρμακο, πόλις τῆς
Ἰσπανίας, καρποφόρο δένδρο ἢ ἔρπετό;
- Σωροάστρης:** Εἶναι ἀστρονόμος
τοῦ Μεσαίωνα, ἡφαίστειο τῆς Ν. Ἀμε-
ρικῆς, φίδι ἢ ἰδρυτής τῆς θρησκείας
τῶν ἀρχαίων Περσῶν;
- Μπέλλ:** Εἶναι ἐφευρέτης τοῦ τηλε-
φώνου, ὄρος τῆς Γαλλίας, ἄγια τῆς Λυ-
τικῆς Ἐκκλησίας, μέλισσα ἢ τύπος τη-
λεβόλου;

ΤΑ ΑΔΥΝΑΤΑ...

Μπορεῖτε νὰ κάνετε τὸν ἔξυμνο,
σὲ κύκλο φίλων σας, μὲ τὸν ἐξῆς
ἰσχυρισμό: — Μπορῶ ν' ἀνάψω
ἓνα κερί χωρὶς σπύριτα!

Ἄν οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν γρήγορη
ἀντίληψη ἢ, ἂν ξαφνιαστοῦν ἀπ'
αὐτὸ πού ἀκουσαν, χωρὶς νὰ ἐμβα-
θύνουν στὴ διατύπωση τῆς φρά-
σεως, ἐπιτυγχάνετε. Γιατὶ θὰ σὰς
ποῦν ὅτι εἶναι ἀδύνατο.

Δίνετε τότε τὸ κερί σὲ κάποιον
καὶ καθῶ; τὸ κρατᾷ στὰ χέρια του,
τὸ ἀνάβετε μ' ἓνα... ἀναπτήρα!

Κερδίσατε. ἐφ' ὅσον δὲν χη-
σιμοποιήσατε σπύριτα!...

Κάτι ἀκόμη, πού στηρίζεται
περισσότερο στὴ διατύπωση τοῦ
ἰσχυρισμοῦ σας, παρὰ στὴν κοινὴ
λογικὴ.

Δηλώνετε μὲ μεγάλη ἐπισιμό-
τητα ὅτι στοιχηματίζετε νὰ δώσετε
κάτι στὸ χεῖρ ἐνὸς ἄλλου, χωρὶς ὅμως
ἐκεῖνος νὰ μπορῇ νὰ τὸ πάρῃ μαζί του.
Ἄν ἡ πρότασις σας γίνῃ δεκτὴ ἀπὸ
κάποιον, τότε προχωρεῖτε πρὸς τὸ
μέρος του καὶ τοῦ λέτε:
— Ἀγαπητέ μου, μὲ λύπη μου σοῦ
λέω ὅτι ἔχασες...
*Ἐστερα τοῦ δίνετε τό... χεῖρ σας, τὸ
ὅποιον βέβαια, μολονότι τὸ ἔχει μέσα
στὸ δικό του χεῖρ, «δὲν εἶναι δυνατόν
νὰ τὸ πάρῃ μαζί του»...

ΑΙΝΙΓΜΑ

— «Εἶδα ἓνα δένδρο, πού εἶχε δώδεκα
κλώνους. Κάθε κλώνος εἶχε τριάντα
φύλλα, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἀσπρα καὶ ἀ-
πὸ τὸ ἄλλο μαῦρα».

ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ

Δοκιμάσατε ποτὲ νὰ σταθῆτε ὄρθιοι,
στηριζόμενοι μονάχα στὸ ἓνα πόδι;
Ἀσφαλῶς ναί, καὶ θὰ ἔχετε τὴ γνώμη
ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκόλο.

Ὅσῳ γίνεται πολὺ δύσκολο, ὑπὸ
τοὺς ἐξῆς ὅρους:

Οἱ... ἰσορροπισταὶ σφαλοῦν καλὰ τὰ
μάτια τους. Ἐπειτα σηκώνουν τὸ ἓνα
τοὺς πόδι καὶ στηρίζονται στὸ ἄλλο.
Στὴ θέση αὐτὴ πρέπει νὰ μείνουν εἴ-
κοσι δευτερόλεπτα.

Ἄν τὸ κατορθώσουν, ἀλλάζουν πό-
δι—μὲ τὰ μάτια κλειστὰ πάντοτε—καὶ
στηρίζονται στὸ ἄλλο πόδι, ἀλλὰ εἴκοσι
δευτερόλεπτα.

Ἄν ἐπιτύχουν πάλι, πέρασαν ἐπιτυ-
χημένα τὴ δοκιμασίαν, ἀποδεικνύοντας
ἔτσι ὅτι ἔχουν καλὴ ἰσορροπία.

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ

(ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ)

Ἐρωτήσεις: 1 Κάρδιφ, 2 Μεσολόγ-
γι, 3 Καλάμαϊ.

Τι εἶναι; Ἄϊντάχο πολιτεία τῆς
Ἀμερικῆς.

Ναὶ ἢ ὄχι; 1 ναί, 2 ὄχι, 3 ναί, 4,
5,6 ὄχι, 7 ναί, 8 ὄχι.

Οἱ σκάλες: Ἐμενε στὸ ὑπόγειο
τῆς πολυκατοικίας!

Σταυρόλεξο: Ὁριζοντίως 1 Ἐ-
ριουργία, 3 Γάβ—στά, 4 Ἄλ—Ὀνέ—
ΜΡ, 5 Λεονταρῆν, 6 ΕΑ—ἀήρ—μά,
7 Ἰσα—τάν, 8 μία, 9 Νορμανδία. Κα-
θῆτως 1 ἐργαλεῖον, 2 ἄλεας, 3 Ἰώβ,
4, ΟΝΑ—ΜΜ, 5 Ὑφαντήρια, 6 Ἐαρ—
ἄν, 7 γῆς, 8 τμήμα, 9 Ἀκαρνανία.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ "ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ,"

1. — ΓΚΙΑΜΠΕΡΤ ΜΑΡΡΥ:

«Ἡ ἀξία τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸ μέλλον
τοῦ Κόσμου». Μετάφραση καὶ ἐπιλεγό-
μενα ΠΑΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ.

2. — ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ:

«Τὸ Ἐργατικὸ Δημοτικὸ Τραγούδι». Προ-
λεγόμενα ΠΑΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ.

Σὲ ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα.

